

І. М. МИРОШНІЧЕНКО

**ПРАКТИЧНА ФОНЕТИКА
ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ
З ЕЛЕМЕНТАМИ
ПРАВОПИСУ**

Київ
2020

Національна академія статистики, обліку та аудиту
кафедра іноземних мов

І. М. МИРОШНІЧЕНКО

**ПРАКТИЧНА ФОНЕТИКА
ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ
З ЕЛЕМЕНТАМИ ПРАВОПИСУ**

Київ
2020

УДК 811.162.1'342'35(075.8)

М 64

Рецензенти:

Л. І. Ніколаєнко – кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу слов'янських мов Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України;

М. М. Горюнова – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов Національної академії статистики, обліку та аудиту.

*Рекомендовано до друку Вченою радою Національної академії
статистики, обліку та аудиту
(протокол № 8 від 28 березня 2019 року)*

Мирошніченко І. М.

М 64 Практична фонетика польської мови з елементами правопису: навчальний посібник. Київ, 2020. 62 с.

ISBN 978-617-571-170-5

У навчальному посібнику вміщено основні відомості про вимову звуків польської мови та про особливості наголошування слів. Поряд з деякими правилами вимови подано інформацію орфографічного характеру. З огляду на те, що посібник адресований україномовним студентам-початківцям, орфографічний матеріал викладено в зіставленні з українським. Виклад теоретичних положень з польської фонетики та орфографії супроводжують вправи. З метою подолання помилок, що їх роблять в польському мовленні українські студенти під впливом небажаної міжмовної інтерференції, в посібнику залучено абсолютні та часткові польсько-українські міжмовні омоніми. У Польсько-українському словничку абсолютних міжмовних омонімів зібрано слова, які зустрічаються на сторінках посібника. У заключній частині посібника вміщено оригінальні поетичні тексти польських авторів.

Навчальний посібник розрахований на студентів українських вищих навчальних закладів, викладачів й усіх, хто починає вивчати польську мову як іноземну.

ISBN 978-617-571-170-5

© І. М. Мирошніченко, 2020

ЗМІСТ

Передмова	4
Умовні скорочення	6
§ 1. Польський алфавіт	7
§ 2. Голосні та приголосні звуки, подібні у вимові до відповідних українських	10
§ 3. Голосні [o], [y]	18
§ 4. Вимова [ɨ], [ɪ]	19
§ 5. Звук [j] та способи його передачі на письмі	21
§ 6. Вимова дифтонгів au, eu	24
§ 7. Вимова подвоєних приголосних	25
§ 8. Палатальні приголосні	27
§ 9. Носові голосні	32
§ 10. Наголос	37
Польсько-український словничок абсолютних міжмовних омонімів	41
Поетичні тексти для читання	55
Рекомендована література	62

ПЕРЕДМОВА

Тісні контакти України та Польщі не лише в політичній, економічній, культурній сферах, а й в освітній галузі, обумовили зростання в студентському середовищі інтересу до вивчення польської мови. Пропоноване видання має на меті допомогти українським студентам, які тільки починають вивчати польську мову, оволодіти навиками правильної вимови й письма.

У навчальному посібнику вміщено основні відомості про вимову звуків польської мови та про особливості наголошування слів. Особливу увагу приділено вимові тих польських звуків, які не мають відповідників в українській мові або ж артикуляція яких відрізняється від артикуляції схожих звуків української мови. Разом з деякими правилами вимови подано інформацію орфографічного характеру, яка тісно пов'язана з вимовою певних звуків. З огляду на те, що посібник адресований україномовним студентам-початківцям, орфографічний матеріал викладено в зіставленні з українським. Виклад теоретичних положень з польської фонетики та орфографії супроводжують вправи, в яких матеріал спрямовано передусім на проблеми вимови та правопису тих звуків, які найскладніші для українського студента, що вивчає польську мову. Для дидактичного процесу важливо, що вправи дібрано відповідно до принципу наступності: мовний матеріал для читання містить лише ті фонетичні явища, які вже були описані раніше.

З метою подолання помилок, що їх роблять у польському мовленні українські студенти під впливом небажаної міжмовної інтерференції, в посібнику залучено абсолютні та часткові польсько-українські міжмовні омоніми, які часто ще називають “фальшивими друзями перекладача”. Уже на початковому етапі вивчення польської мови українські студенти познайомляться з польськими словами, які звучать як українські, але повністю відмінні за своїм лексичним значенням (пол. *czaszka* – укр. *чашка*); словами, які розрізняються лише окремими лексичними значеннями (пол. *język* – укр. *язик*); словами, які входять до одних лексико-семантичних або тематичних груп, але позначають різні предмети чи явища (пол. *wąż* – укр. *вуж*); словами, які розходяться своїми

стилістичними характеристиками (пол. *gęba* – укр. *губа*). У польсько-українському словничку абсолютних міжмовних омонімів зібрано слова, які зустрічаються на сторінках навчального посібника.

У заключній частині посібника вміщено оригінальні поетичні тексти польських авторів. Ці тексти дають змогу шліфувати вимову певних складних для українського студента польських фонем уже після опрацювання матеріалу, поданого в основній частині посібника.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

ang. – angielski – англійське слово
dk – dokonany – доконаний вид
fr. – francuski – французьке слово
gr. – grecki – грецьке слово
lm – liczba mnoga – множина
łac. – łaciński – латинське слово
m – męski – чоловічий рід
n – nijaki – середній рід
ndk – niedokonany – недоконаний вид
niem. – niemiecki – німецьке слово
przym. – przymiotnik – прикметник
przysł. – przysłówek – прислівник
rzecz. – rzeczownik – іменник
st.-czes. – staroczeski – старочеське слово
ż – żeński – жіночий рід
archit. – architektura
astr. – astronomia
bot. – botanika
бухг. – бухгалтерія
вет. – ветеринарія
військ. – військова справа
вульг. – вульгарне слово
геогр. – географія
док. – доконаний вид
друк. – друкарська справа
ек. – економіка
ент. – ентомологія
ж – жіночий рід
заст. – застаріле слово
зб. – збірний
зневажл. – зневажливо

зоол. – зоологія
ірон. – іронічно
іст. – історія
іхт. – іхтіологія
книж. – книжний стиль
космет. – косметологія
лінгв. – лінгвістика
літ. – література
мат. – математика
мед. – медицина
мет. – металургія
мисл. – мисливство
мн. – множина
недок. – недоконаний вид
орн. – орнітологія
перен. – у переносному значенні
пол. – польське слово
прис. – присудок
присл. – прислівник
рел. – релігія
рід. – рідко вживане слово
розм. – розмовне слово
с – середній рід
с-г. – сільське господарство
спец. – спеціальний термін
спорт. – спорт
тех. – техніка
укр. – українське слово
уроч. – урочисте слово
фіз. – фізика
церк. – церковне слово
ч – чоловічий рід
юр. – юридичний термін

§ 1. ПОЛЬСЬКИЙ АЛФАВІТ

Польський алфавіт (пол. *alfabet polski, abecadło polskie*) налічує 32 літери. У його основу покладено латинський алфавіт, доповнений буквами з надрядковими (риска, крапка, дашок) та підрядковими (хвостик) значками.

Літера	Назва літери	Вимова (умовно передана українськими знаками)	Приклади
A a	“a”	[a]	artykuł, awans
ą	“o nosowe”	[o(н)]	wąż, wciąż
B b	“be”	[б]	balans, biegunka
C c	“ce”	[ц]	celny, kierownica
Ć ć	“cie”	[ч’]	skazać, gadać
D d	“de”	[д]	dywan, dynia
E e	“e”	[e]	ekonomia, eskapada
ę	“e nosowe”	[e(н)]	więzy, klęska
F f	“ef”	[ф]	flaga, fiksować
G g	“gie”	[г]	garnitur, gotować
H h	“ha”	[х]	hurt, bohater
I i	“i”	[i]	inauguracja, imiennik
J j	“jot”	[й]	jednać, język
K k	“ka”	[к]	kartka, kwas
L l	“el”	[л’]	lekcja, lustro
Ł ł	“eł”	[ў]	łyżwy, łozak
M m	“em”	[м]	magazyn, mors
N n	“en”	[н]	naprawiać, narty
ń	“eń”	[н’]	końcówka, państwo
O o	“o”	[o]	owoc, order
Ó ó	“o kreskowane”	[y]	wódka, córka

Літера	Назва літери	Вимова (умовно передана українськими знаками)	Приклади
P p	“pe”	[п]	prosty, pensja
R r	“er”	[р]	rozkazywać, rozbierać się
S s	“es”	[с]	sklep, skupić się
Ś ś	“eś”	[ш’]	śmietanka, świt
T t	“te”	[т]	tytuł, tor
U u	“u”	[у]	umowa, ukrywać
W w	“wu”	[в]	wygodny, wariować
Y y	“y”	[и]	wykład, myto
Z z	“zet”	[з]	zawód, zakonnik
Ż ż	“ziet”	[ж’]	pokaźny, przyjaźń
Ź ź	“żet”	[ж]	żyłka, drużyna

Для передачі звуків польської мови, крім літер, які входять до алфавіту, використовують поєднання двох літер (диграфи, двознаки). Їх у польській мові 7:

Диграф	Вимова (умовно передана українськими знаками)	Приклади
Ch	[x]	chyba, chrząszcz
Cz	[ч]	czaszka, tłumaczyć
Sz	[ш]	szczyt, szlak
Rz	[ж]	warzywo, rzeźba
Dz	[дз]	sprawdzać, sprowadzać
Dź	[дж’]	zapowiedź, dźwig
Dż	[дж]	najeżdżać, dżdżownica

Для запису польською мовою деяких іншомовних слів можуть використовуватися літери, що не входять до польського алфавіту:

Літера	Назва літери	Приклади
Q q	“ku”	quiz, quasimodo, quorum
V v	“fał”	verso, verte, vademecum
X x	“iks”	exodus, ex post, expres

§ 2. ГОЛОСНІ ТА ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ, ПОДІБНІ У ВИМОВІ ДО ВІДПОВІДНИХ УКРАЇНСЬКИХ

Польські голосні [a], [u], [e], [i] вимовляються подібно до відповідних наголошених звуків української мови. Звук [u] позначається на письмі двома літерами – *u* або *ó*. На письмі ж ці літери не є взаємозамінними, а їх написання регулюється орфографічними правилами.

Носії української мови можуть перевіряти правильність написання польських слів зі звуком [u] з їхніми українськими спільнокореневими відповідниками. Польській літері *u* найчастіше відповідає в українських словах літера *у*, наприклад: пор. пол. *ulica* – укр. *вулиця*, пол. *ucho* – укр. *вухо*, пол. *suma* – укр. *сума*, пол. *druk* – укр. *друк*. Польській літері *ó* найчастіше відповідає в українських словах літера *о*, рідше – *і*, *е*, наприклад: пор. пол. *góra* – укр. *гора*, пол. *krótki* – укр. *короткий*, пол. *mózg* – укр. *мозок*, пол. *równy* – укр. *рівний*, пол. *ogórek* – укр. *огірок*, пол. *skóra* – укр. *шкіра*, пол. *miód* – укр. *мед*, пол. *pióro* – укр. *перо*. Однак ця закономірність не завжди справджується: пор. пол. *sum* – укр. *сом*, пол. *rum* – укр. *ром*, пол. *druk* – укр. *друк*, пол. *album* – укр. *альбом* та ін. Багато польських слів не мають спільнокореневих відповідників в українській мові, а їхнє написання треба перевіряти у словниках та запам'ятовувати.

Варто запам'ятати основні правила написання *u* та *ó*, якими користуються носії польської мови.

Літера *ó* пишеться:

- ✓ у словах, що закінчуються на *-ów, -ówka, -ówna*, наприклад: *rybolów, tulów, Kraków, Kijów, Lwów, gajówka, końcówka, klasówka, pocztówka, studolarówka, żarówka, Nowakówna, Iłakowiczówna, kniaziówna*;
- ✓ на початку деяких слів, які слід запам'ятати: *ósemka, ósmoklasista, ósmoklasistka, ósmy, ów, ówczesny, ówczesnie, ówdzie*;
- ✓ у родовому відмінку множини більшості іменників чоловічого роду і деяких іменників жіночого та середнього родів, наприклад: *sklepów, owoców, pól, centrów, umów, gróźb*;
- ✓ якщо в інших відмінкових формах цього слова або ж у спільнокореневих словах вона чергується з *o* або *e*, наприклад: *drób – drobiu – drobiowy, olów – ołowie – ołowiany, pokój – pokoje – pokojowy, szósty – sześć, siódmy – siedem, pióro – pierzyna, przód – przedni*;

- ✓ у деяких словах, написання яких слід запам'ятати, наприклад: *córka, ogół, wiewiórka, żółw, szczegół, oprócz, klótnia*;
- ✓ ніколи не пишеться **в кінці слова**.

Літера **u** пишеться:

- ✓ у дієсловах із суфіксом **-uj**, інфінітив яких закінчується на **-ować**, наприклад: *fiksować – fiksuję – fiksujesz – fiksuje – fiksujemy – fiksujecie – fiksują*; *żyrować – żyruję – żyrujesz – żyruje – żyrujemy – żyrujecie – żyrują*;
- ✓ у іменниках, що закінчуються на **-unia, -uś, -usia, -uszka, uszek, -ulec, -un, -unek, -unka, -uch, -us**, наприклад: *ciotunia, Ewunia, niunia, tatuś, mamusia, córusia, suszka, puszka, dzbanuszek, kwiatuszek, staruszek, budulec, hamulec, biegun, piorun, tabun, wizerunek, malunek, stosunek, opiekunka, biegunka, brzuch, leniuch, kozuch, obrus, spirytus*;
- ✓ у прикметниках зменшено-пестливого характеру, що закінчуються на **-usi, -usieńki, -uśki, -utki, -uteńki**, наприклад: *malusi, malusieńki, maluśki, malutki, maluteńki*;
- ✓ у прислівниках зменшено-пестливого характеру, що закінчуються на **-usieńko, -uśko, -utko, -uteńko**, наприклад: *malusieńko, maluśko, malutko, maluteńko*.

Приголосні **[p], [b], [t], [d], [c], [s], [z], [f], [w], [k], [g], [m], [n], [r], [h], [sz], [cz], [ź], [dz], [dź], [j]** вимовляються так само, як відповідні приголосні звуки української мови. Слід пам'ятати, що польський звук **[g]** вимовляється як український задньоязиковий проривний **[ɣ]**: пор. пол. *gatunek, grunt, gazda, ganek*; укр. *гатунок, ґрунт, газда, ганок*.

Літера **h** та диграф **ch** не відрізняються у вимові й позначають один приголосний звук **[h]**: *barchan, machina, buhaj, harem*. Однак на письмі вони не є взаємозамінними, а їх написання регулюється орфографічними правилами.

Одним зі способів перевірки написання слова зі звуком **[h]** є добір українських спільнокореневих відповідників. В українських словах-відповідниках польському диграфу **ch** здебільшого відповідає літера **x**, наприклад: пор. пол. *ruch* – укр. *рух*, пол. *ucho* – укр. *вухо*, пол. *chlód* – укр. *холод*, пол. *chleb* – укр. *хліб*. Натомість на місці польської літери **h** в українських словах-відповідниках переважно виступає літера **g** або ж цей приголосний узагалі відсутній, наприклад: пор. пол. *hałas* – укр. *галас*, пол. *hatak* – укр. *гамак*, пол. *hymn* – укр. *гімн*, пол. *huragan* – укр. *ураган*, пол.

historia – укр. *історія*, пол. *Hiszpania* – укр. *Іспанія*, пол. *Hindus* – укр. *індус*, пол. *rehabilitacja* – укр. *реабілітація*, пол. *harfa* – укр. *арфа*. Однак ця закономірність не завжди справджується: пор. пол. *hokej* – укр. *хокей*. Багато польських слів не мають спільнокореневих відповідників в українській мові, тому варто запам'ятати основні правила написання **h** та **ch**, якими користуються носії польської мови.

Диграф **ch** пишеться:

- ✓ якщо в інших відмінкових формах цього слова або ж у спільнокореневих словах він чергується з *sz*, наприклад: *tucha* – *muszka*, *Włochy* – *we Włoszech*, *suchy* – *suszyć*, *ucho* – *uszy*, *cicho* – *cisza*;
 - ✓ у кінці слів, наприклад: *kożuch*, *motłoch*, *brzuch*, *pech*, *matkach*, *oczach*.
- Вийнятки: *druh*, *Boh*:**
- ✓ у словах після літери *s*, наприклад: *schodzić*, *schwytać*, *wschodnioeuropejski*, *wschód*, *Pascha*;
 - ✓ у словах, що починаються на *chl-*, *chl-*, *chrz-*, *chw-*, наприклад: *chlapanina*, *chluba*, *chwalebny*, *chwila*, *chłód*, *chłop*, *chrzan*, *chrzcić*;
 - ✓ у запозичених словах, якщо у мові-джерелі пишеться буквосполучення **ch**, наприклад: *charakter* (łac. *character*), *charakterystyka* (niem. *charakteristik*), *chaotyczny* (fr. *chaotique*), *charytatywny* (niem. *charitativ*).

Літера **h** пишеться:

- ✓ якщо в інших відмінкових формах цього слова або ж у спільнокореневих словах вона чергується з *g*, *ż*, *z*, *dz*, наприклад: *wahać się* – *waga* / *ważyć* / *wadze*, *druh* – *drużyna*, *blań* – *blaź*;
- ✓ у словах, що починаються на *hal-*, *hel-*, *her-*, *hipo-*, *hiper-*, *higro-*, *hydro-*, *hekto-*, наприклад: *hala*, *halka*, *helikopter*, *herb*, *herbata*, *hipokryzja*, *hipermarket*, *hiperbola*, *higrometr*, *hydrologia*, *hydroplan*, *hektopaskal*;
- ✓ у деяких словах, написання яких слід запам'ятати, наприклад: *habit*, *bohater*, *haftować*, *hamować*, *handel*, *harcerz*, *hejnał*, *hełm*, *hodowla*, *honor*, *hojny*, *hrabia*, *huk*, *humor*, *huta*, *hutnictwo*, *huścić*, *wehikuł*.

Вимова диграфа **rz** залежить від його позиції у слові та фонетичного сусідства. Якщо двознак **rz** стоїть на початку слова, в середині слова між двома голосними або після дзвінкого приголосного, то він вимовляється як [ż]: *rzetelna*, *rzewna*, *drzewna*, *brzuch*, *pasterze*, *perukarze*.

Щоб зробити правильний вибір передачі на письмі приголосного [ż] за допомогою літери *ż* чи диграфа **rz**, можна спробувати дібрати до

польського слова український спільнокореневий відповідник. Польському диграфу *rz* відповідає в українських словах-відповідниках літера *р*, наприклад: пор. пол. *brzeg* – укр. *берег*, пол. *dobrze* – укр. *добре*, пол. *orzech* – укр. *горіх*, пол. *rzecz* – укр. *річ*, пол. *rząd* – укр. *ряд*, пол. *porządek* – укр. *порядок*, пол. *rzeka* – укр. *ріка*. Польській літері *ż* найчастіше відповідає в українських словах-відповідниках літера *ж*, рідше – *з*, наприклад: пор. пол. *żywy* – укр. *живий*, пол. *żaba* – укр. *жаба*, пол. *łóżko* – укр. *ліжко*, пол. *pożyczka* – укр. *позика*, пол. *żyć* – укр. *жити*, пол. *pożyczyć* – укр. *позичити*. Однак багато польських слів не мають спільнокореневих відповідників в українській мові, тому варто запам'ятати основні правила написання *ż* та *rz*, якими користуються носії польської мови.

Диграф *rz* пишеться:

- ✓ якщо в інших відмінкових формах цього слова або ж у спільнокореневих словах він чергується з *r*, наприклад: *marzec* – *marca*, *morze* – *morski*, *wzgórze* – *góra*, *jarzyna* – *jarski*;
- ✓ у словах після літер *b, d, g, w, j*, наприклад: *brzuch*, *brzydki*, *brzoskwinia*, *drzazga*, *drzwi*, *drzewo*, *grzebień*, *pogrzeb*, *grzeczny*, *wrzesień*, *wrzeszczyć*, *wrzątek*, *przejrzysty*, *spojrzenie*;
- ✓ у деяких словах, написання яких слід запам'ятати, наприклад: *rzetelny*, *rzodkiewka*, *rzucać*, *odkurzacz*, *twarzowy*.

Літера *ż* пишеться:

- ✓ якщо в інших відмінкових формах цього слова або ж у спільнокореневих словах вона чергується з *g, dz, z, ź, s*, наприклад: *odważny* – *odwaga*, *możemy* – *moga*, *pieniężny* – *pieniądze*, *podróż* – *podróż*, *mosiężny* – *mosiądz*, *zwięzać* – *wąsko*, *każemy* – *kazać*, *zamrażarka* – *mróz*;
- ✓ у словах після літер *l, ł, r*, наприклад: *lżejszy*, *obelżywy*, *matżeństwo*, *oskarżenie*, *drżenie*;
- ✓ у запозичених словах після літери *n*, наприклад: *rewanż*, *oranżada*, *branża*, *aranżer*;
- ✓ у деяких словах, написання яких слід запам'ятати, наприклад: *krzyżówka*, *księżyc*, *mżawka*, *żarówka*, *żądać*, *żelazko*, *życiorys*.

Якщо диграф *rz* стоїть після глухого приголосного, він оглушується і вимовляється як [sz]: *chrzest*, *krzak*, *trzeba*. Такий процес називається прогресивною асиміляцією.

В кінці слова диграф *rz* та літера *ź* також зазнають оглушення і вимовляються як *[sz]*: *żołnierz, figlarz, kurz, kradzież, ryż, już, stelaż*.

Одним зі способів перевірки написання слова зі звуком *[sz]* є добір українських спільнокореневих відповідників. Польському диграфу *rz* відповідає в українських словах-відповідниках літера *p*, наприклад: пор. пол. *trzeba* – укр. *треба*, пол. *wierzch* – укр. *верх*, пол. *przykład* – укр. *приклад*, пол. *trzy* – укр. *три*, *tchórz* – укр. *тхір*, пол. *pełcherz* – укр. *пухир*, пол. *lekarz* – укр. *лікар*, пол. *wierz* – укр. *вір*. Польській літері *ź* найчастіше відповідає в українських словах-відповідниках літера *ж*, рідше – *с*: наприклад: пор. пол. *masaż* – укр. *масаж*, пол. *grabież* – укр. *грабіж*, пол. *jeź* – укр. *їжак*, пол. *maż* – укр. *маж*, пол. *już* – укр. *уже*, пол. *też* – укр. *теж*, пол. *ryż* – укр. *рис*. Польському диграфу *sz* відповідає в українських словах-відповідниках літера *ш*, наприклад: пор. пол. *pszenica* – укр. *пшениця*, пол. *pszono* – укр. *пшоно*, пол. *kształt* – укр. *кшталт*, пол. *lepszy* – укр. *ліпший*. Однак багато польських слів не мають спільнокореневих відповідників в українській мові, тому варто запам'ятати основні правила написання *rz, ź* та *sz*, якими користуються носії польської мови.

Диграф *rz* пишеться:

- ✓ у словах після літер *p, t, k, ch*, наприклад: *sprzątać, uprzejmy, trzcina, strzykawka, skrzyżowanie, krzesło, krzak, chrząszcz*;
- ✓ у словах, що закінчуються на *-arz, -erz, -mierz, -mistrz*, наприклад: *marynarz, bramkarz, pasterz, kołnierz, Kazimierz, Włodzimierz, zegarmistrz, burmistrz*;
- ✓ у деяких словах, написання яких слід запам'ятати, наприклад: *twarz, kurz, zmierzch*.

Літера *ź* пишеться:

- ✓ у словах (найчастіше іншомовного походження), що закінчуються на *-aź, -eź*, наприклад: *papieź* (st.-czes. *papež*), *bagaż* (fr. *bagage*), *reportaż* (fr. *reportage*), *maneź* (fr. *manège*), *młodzieź, odzież, kradzież*;
- ✓ у часках *że, ź*, наприклад: *idźże, przestańże, siądnijże, komuź, dlaczegoź, cóź, czyź, gdyź*;
- ✓ у слові *krzyź*, яке слід запам'ятати.

Диграф *sz* пишеться:

- ✓ у формах вищого і найвищого ступенів порівняння прикметників, наприклад: *głupi – głupszy – najgłupszy; krótki – krótszy – najkrótszy, ładny – ładniejszy – najładniejszy*;

✓ у деяких словах, написання яких слід запам'ятати, наприклад: *bukszpan, wykształcenie, pszczoła, zawsze, wszędzie*.

Прогресивної асиміляції у польській мові зазнає також літера **w**. Під впливом попереднього глухого приголосного вона оглушується до **[f]**, наприклад: *kwas, kwit, stwór, twór, swat, swój, Szwajcar, chwast*.

Дзвінкі приголосні в кінці слова зазнають у польській мові оглушення, наприклад: *zasób, zawód, krew, arbuz, próg, widz*.

Під впливом наступного глухого приголосного дзвінкі приголосні також оглушуються, наприклад: *gadka, babka, drzewka, zabawka, wczesna, wódka*. Такий процес називається регресивною асиміляцією.

ВПРАВИ

1. Прочитайте слова:

adres, awans, akademik, areszt, aspekt, aspirant, bajka, bursa, burda, deka, deputat, druk, дума, duża, dumka, dzban, dzbanek, dżem, czaszka, eskapada, emisja, ekspres, fiszka, fraza, gadam, granat, grusza, hurt, hurma, indeks, interes, igraszka, kajak, Kubanka, kubek, kara, kasa, matka, maskara, meta, natura, nurt, papka, praska, pensja, pisarski, remis, recepcja, reszta, rewizja, sum, strata, susza, suszka, szpic, szminka, tablica, teren, tura, taksa, ustna, upust, uwaga, zasada, wij, wiruje, zbir, zbitka, wataha.

2. Прочитайте слова, звертаючи увагу на дзвінку вимову диграфа *rz*:

rzewna, rzeczka, rzut, rzutnik, rzutki, rzeka, burza, brzanka, brzuch, brzechwa, brzmi, drzwi, drzewna, drzazga, drzemka, drzewce, grzanka, grzeczna, pasterzem, perukarzem, pisarzami, tchórzami, lekarza, turze, Szwajcarze.

3. Прочитайте пари слів, звертаючи увагу на оглушення приголосних в кінці слова:

arbuz – arbuz, fraz – fraza, frez – frezu, nakaz – nakazu, czub – czuba, uwag – uwaga, zajazd – zajazdu, zasad – zasada, niż – niżby, pasterz – pasterze, inwentarz – inwentarze, tchórz – tchórzem, pisarz – pisarze, perukarz – perukarze, praw – prawica, zastaw – zastawa, krew – krwi, twarz – twarze.

4. Прочитайте слова, стежачи за оглушенням приголосних у середині слова:

gadka, wódka, budka, babka, próbka, żabka, nóżki, wróżka, dróżka, strużka, ważki, kózka, bezkarna, zarazki, szwedzka, zasadzki;

kwas, kwadrat, wpada, drzewka, zabawka, wczesna, kwit, sekwencja, stwór, swat, Szwajcar, zastawka, twór, twój, zabawka, gajówka;

chrzest, chrzanik, krzaczek, krzewna, chrzemek, trzeba, trzaska, trzewik, przebój, przechrzta, naprzód, na przekór.

5. Прочитайте пари слів, звертаючи увагу на вимову *ó – u, h – ch*:

drób – gruba, dwór – tur, stwór – tambur, góra – tura, twór – nurt, wódka – nuda, córka – kurka, skóra – natura, próbka – kubek, wóz – guz, wzwód – wudu, w bród – brudas;

chrust – hurt, machina – mahdi, suchar – harem, cham – hamak, Chinka – Hindus, chustka – husarz, schemat – hemant, chór – hura, charakter – harcerka, chandra – hangar, chucha – hu-ha.

6. На місці крапок вставте літеру *ó* або *u*:

P...łnocny wiatr przyniesie mr...z. ...ważam, że pani Elż...nia świetnie got...je. ...wczesny dyrektor miał kolekcję miniaturowych s...w i samochod...w. Jaki ...str...j pan...je w twoim kraj...? Ten n...dny utw...r zeps...je nam nastr...j! W piwnicy trzeba wymienić żar...wkę. Na og...ł wstaję p...żno. Polak...wna jest r...wnie zdolna jak inteligentna. Tat...ś lubi żurek. Ch...r anioł...w śpiewał c...rce wr...żki. W tej bajce skromni...tka brzyd...lka bierze śl...b z przystojnym kr...lewiczem. Od w...jka dostałam obr...s na nowy st...ł, a od cioici b...rsztynowy naszyjnik. Nie r...b takiej sm...tnej miny. Opr...cz sk...rzanego paska kupię jeszcze trzy pary but...w. Czy z...pa ż...łwiowa jest tł...sta? Brak...je tu dobrych kelner...w. Z test... były dwie czw...rki i jedna dw...jka. Jutro będzie kartk...wka z końc...wek rzeczownik...w.

7. На місці крапок вставте літеру *h* або диграф *ch*:

Z ku...ni do...odził zapa... kawy. Na ...oryzencie widać było statki ...andlowe. Le... ostatnio bardzo s...udł. Czy s...izofrenię leczy psy...olog, czy psy...iatra? W sklepa... spożywczy... brakło ...leba. Za ...wilę słońce s...owa się za ...mury. Czy mu...y mają dobry wę...? Czy wiesz, co to jest ...iperbola i ...iperinflacja? Nasz sąsiad, ...ipolit, sypia w ...aftowanym ...amaku. Kierowca ostro za...amował, bo na jezdnię wbiegł ...łopczyk. Mu...omory rosną w m...u. ...anna zjadła dużo orze...ów i ...erbatników i teraz boli ją brzu... Wolisz zapa... ryzantem czy ...iacyntów. Pan Palu... wygłosił referat o ...ormona... Pani ...wastowska ...lubi się kolekcją miniaturowy... ...ełmów. Le... s...odził po s...odach bardzo ostrożnie, bo był ...ory. Dziś mam dobry ...umor, bo wieczorem idę na występ ...óru do fil...armonii.

8. На місці крапок вставте літеру *ż* або диграф *rz*:

Nasi dziadkowie ciągle na...ekają na ...ąd. Nie jesz te wa...ywa? Idzie bu...a – słycać g...moty. Nie wie...e, ...e w tym domu na wzgó...u są duchy. Sta...y księga...e są zwykle ...etelni. To jest powa...ne zaka...enie. Stra...nik ma dy...ur na wie...y. Nie jestem odwa...na. Ta choroba zagra...a ...yciu. ...yczmy ci udanej podru...y. ...adem ...akiet mi się tu nie podoba. Po...ycz nam ...elazko. Czy w tym wyra...eniu są formy ...eńskie? Księ...yc wyj...ał zza chmur. And...ej podru...uje za po...yczone pieniądze. Karol wie...y, ...e pomo...e mu pobyt nad mo...em. U...ywam nowoczesnych na...ędzi ogrodowych. We w...eśniu pojedę na g...yby. Zabanda...uję ci popa...oną dłoń. W...uć makaron do w...ącej wody. Ob...arstwo to b...ydka cecha. No...yczki le...ą pod łó...kiem. Poproszę g...yby w śmietanie i sałatę ja...ynową z ...odkiewką.

9. На місці крапок вставте літеру *ż* або диграфи *sz*, *rz*:

Niet...eżwy kierowca spowodował wypadek na sk...yżowaniu. Kup sobie p...czeli воск. Schowaj sk...ypce do sk...yni. Ma ju... t...ynaście lat, a jest głup...y od dziewięciolatka. W...ędzie brakuje p...ycinków. P...edwczoraj posp...ątałam mie...kanie. Ile ko...tuje st...yżenie włosów? Jego siost...enica lubi p...enny chleb s masłem. Na... najlep...y uczeń namalował ch... ąszcza na k...aku. Ten staru...ek zaw...e chodzi w ko...uli z krawatem. Nie p...y...edł na spotkanie, ponieważ... bolała go głowa. Jego бага.. jest lżej...y, ni... myślałem. Pot...ebny mi masa... Ten mę...czyzna jest oskarżony o kradzie... Pro...ę p...ekazać pozdrowienia siost...e. Ko...yka... celnie wrzuca piłkę do ko...a. W...ystcy wrzucili po t...y gro...e do fontanny. Dziennika... zap...yjaźnił się z malarzem i oni często dyskutują do zmie...chu.

§ 3. ГОЛОСНІ [O], [Y]

Польські голосні [o] та [y] вимовляються дещо інакше ніж відповідні звуки української мови. На відміну від українського [o], що є доволі сильно огубленим і наближається у вимові до українського звука [y], польський звук [o] наближається у вимові до звука [a]. Щоб навчитися правильно його вимовляти, можна починати артикулювати [a], поступово огублюючи його.

Польський голосний [y] наближається у вимові до звука [e]. Щоб навчитися його вимовляти, варто розпочинати від слів зі звуком [y] у відкритому складі, наприклад: *apendyks, pycha, chyma, myto, szyna, kurtyna*, а потім – зі звуком [y] у закритому складі, наприклад: *byk, rys, szyk, ryj, strych*.

ВПРАВИ

1. Прочитайте пари слів, звертаючи увагу на вимову o – ó.

Córka – coraz, dowód – dowodowy, dwór – dworek, drób – drobisz, góra – gorgona, gnój – gnojak, korowód – korowody, obóz – obozowy, obórka – obornik, powód – powody, powódka – powodowy, podróbka – podroby, powrót – powrotny, strój – strojny, wór – worek, wódka – Wodnik.

2. Прочитайте пари слів, звертаючи увагу на вимову y – e.

Kary – kare, zdrowy – zdrowe, wymowny – wymowne, wyborny – wyborne, wygodny – wygodne, ustny – ustne, widny – widne, toczny – toczne, spory – spore, skażony – skażone, pisarzy – pisarze, perukarzy – perukarze, tchórzy – tchórze, inwentarzy – inwentarze, rozmowny – rozmowne;

byk – bek, byt – bet, gryka – greka, syty – sety, zmywa – mewa, dysk – deska, Krym – krem, syn – sen, myto – meta, mysz – mesz, pycha – pech, nygus – negus, wybawca – weba, dym – demagog, przybita – przebitka, brzydki – brzechwa, krzyk – krzew, trzy – trzech, przywódca – przewód.

3. Прочитайте польські прислів'я та приказки. Стежте за правильністю вимови голосних [o] та [y].

Co rok to prorok. Jaki bochen, taka skórka, jaka matka, taka córka. Moja chata z kraja. Na frasunek dobry trunek. Od wódki rozum krótki. Kto rano wstaje, temu Pan Bóg daje. Jak trwoga, to do Boga. Co z oczu, to i z serca. Czym chata bogata tym rada. Dobra psu i mucha. Dobry żart tynfa wart. Każdy orze, jak może.

§ 4. ВИМОВА [ɫ], [l]

Жодний з цих польських звуків не відповідає повною мірою українським [л] та [л']. Польський звук [ɫ] нагадує український нескладовий [ʎ], який виступає в українських словах типу *Kiїв, правда, мавка, шовк*. Артикуючи звук [ɫ], губи слід витягнути вперед і вимовляти звук [u], при цьому кінчик язика має бути опущений (язик не повинен підніматися і доторкатися до верхніх зубів, як при вимові українського [л]). Почати вчитися вимовляти [ɫ] можна від подовженої артикуляції звука [u] при витягнутих уперед округлених губах. Наступним кроком у тренуваннях вимови [ɫ] можна вчитися артикулювати звук, що виникає від швидкого поєднання [u] (у тій самій витягнутій та округленій позиції губ) з іншими голосними, наприклад: [ua], [uo], [uy].

Слід запам'ятати, що після *ł* ніколи не пишеться *i*, наприклад: *łakomy, łagodny, łosza, łoszak, ług, łuna, łyżnik, łyżwy*.

Польський звук [ɫ] значно твердіший від українського [л'] і м'якіший від українського [л]. При його вимові кінчик язика торкається не верхніх зубів, а піднебіння. Натомість середня частина язика піднебіння не торкається, а злегка прогинається донизу. Щоб навчитися правильно вимовляти [ɫ], можна вимовляти голосну [a] й одночасно, підносячи кінчик язика до піднебіння (виходить сполучення [al]), відразу ж його опускати і так повторювати багато разів [alalalalalalalala...].

Лише у позиції перед наступним [i] польський звук [ɫ] наближається у вимові до українського [л'], наприклад: *lichy, limonka, list, lity, kilim, kolizja, tablica, lichtarz*.

ВПРАВИ

1. Прочитайте словосполучення зі звуком [ɫ].

Proszki łagodne, łakomy na pochwały, łamał zasady, łuna pożarów, łyżwy figurowe, awans społeczny chłopów, czołowa strona gazety, płaszcz włosów, płatny zabójca, błona pławna, płytki kałuża, sławny obraz, praca pod tytułem, układ optyczny, płytki umysł, zapał do pracy, zawał płuca, zły charakter, żaloszny widok.

2. Прочитайте словосполучення зі звуком [l].

Lakujemy mleczaki, laska z szpikulcem, prywatne lekcje, letni domek, lewica parlamentarna, wygodny leżak, liche buty, lista zakupów, spis lokatorów,

lotna substancja, lutujesz rynny, obserwujemy lot balonu, trudne chwile, rewizja celna, flaga narodowa, halka z koronkami, wystawa kilimów, zjadła cztery kulki, susz z moreli, kolorowe motyle, myli krok w marszu, butelka oliwy, sposób mało parlamentarny, lizawki solne dla bydła, skórzany portfel.

3. Прочитайте пари слів зі звуком [t] та [w].

łam – wam, łój – wuj, łata – wata, prałem – prawem, prały – prawy, prała – prawa, prało – prawo, pełny – pewny, pełna – pewna, pełne – pewne, pełno – pewno, stały – stawy, stałem – stawem, słała – sława, słały – sławy, słało – sławo, brała – brawa, brało – brawo, brałem – brawem, łyżwy – wyżwy, żyły – żywy, czuła – czuwa, zmyła – zmywa, pokryła – pokrywa, łódka – wódka.

4. Прочитайте пари слів зі звуком [l] та [ł].

laska – łaska, lata – łata, lupa – łupa, luki – łuki, chleb – łeb, stal – stał, szal – szal, wal – wał, mól – muł, kółka – kółka, atlas – atłas, dal – dał, zawal – zawał, wola – woła, skala – skała, lala – lała, kula – kuła, fiksowali – fiksowały, zapasali – zapasały, gotowali – gotowały.

5. Прочитайте пари слів зі звуками [l], [ł], [w].

lata – łata – wata, stal – stał – staw, mól – muł – mów, skala – skała – kawa, latka – łatka – Władka, kula – kuła – wkuwa.

6. Прочитайте прислів'я та приказки, звертаючи увагу на вимову [l] та [ł].

Co głowa, to rozum. Cudze zawsze lepsze. Głód – zły doradca. Jaka praca, taka płaca. Każda choroba ma swoje lekarstwo. Każdy jest kowalem swojego losu. Kot zawsze spada na cztery łapy. Krowa, która dużo ryczy, mało mleka daje. Mała jak palec, a zła jak padalec. Mała szkoda, krótki żal. Szkoda czasu i atłasu. Tyle zysku, co w pysku. U wdowy chleb gotowy. Wszystko można, byle z ostrożna.

7. Потренуйтеся швидко вимовляти польські скоромовки.

Król królowej tarantulę włożył czule pod koszulę. Taka kolasa dla golasa to jak melasa dla grubasa. Król Karol kupił królowej Karolinie korale koloru koralowego. Stół z powyłamywanymi nogami. Królowa Karolowa kazała królowi Karolowi kare konie kuć, król karol kare konie kuje, królowa Karolowa kopytkiem katuje.

§ 5. ЗВУК [J] ТА СПОСОБИ ЙОГО ПЕРЕДАЧІ НА ПИСЬМІ

На письмі звук [j] може передаватися за допомогою двох літер – *j* або *i*. Літеру *j* слід писати відповідно до вимови у наступних позиціях:

- ✓ на початку слова, наприклад: *jałowy, jednostajny, jenot, jednamy, jakby, jaki, junior*;
- ✓ у кінці слова чи складу, наприклад: *fantazyjny, Szwajcar, swojski, majka, wbij, zabij*;
- ✓ після префіксів *ob-, od-, nad-, z-, zd-*, наприклад: *objadam, objawy, odjazd, nadjeziorny, nadjem, zjednasz, zjeżenie, zdjąć*;
- ✓ у середині слова між двома голосними, якщо друга голосна не *i*, наприклад: *aleja, gajówka, swojak, zbroja, zajazd, pojazd, nijaki, kijanka, majak, najeżdżam*;
- ✓ після літер *c, z, s* у словах іншомовного походження, наприклад: *pensja, emisja, inauguracja, racja, lekcja, okazja, prowizja, rewizja*.

З легкою йотацією літера *i* вимовляється у таких позиціях:

- ✓ після голосного звука в середині та в кінці слова, наприклад: *koić, kroić, oswoić, wpoić, Ukraina, moi, twoi, swoi*;

Зверніть увагу, що після префіксів, які закінчуються голосним звуком, літера *i* вимовляється без йотації, наприклад: *zainteresuje, reinterpretuje, poinformuje*.

- ✓ після приголосних [b], [p], [w], [m], [f] перед голосними: *bielizna, bieda, pieczywo, piosenka, naprawiać, krowianka, trafić, mierny*.

Зверніть увагу, що після решти приголосних перед голосними буква *i* не вимовляється, а служить лише для пом'якшення цього приголосного, наприклад: *kierowca, kierownica, nieboga, niedorzeczny, babiniec, gierka*.

Літеру *i* артикулюємо як звук [j] у наступних позиціях:

- ✓ після приголосних (крім [c], [z], [s]) у словах іншомовного походження, наприклад: *biżuteria, sympatia, liturgia, diament, kiosk, monarchia, studiujemy, antykwariat, studio, wariować, diabeł, ekonomia, subiekt, fortepian*;
- ✓ у словах *hemoroidy, aikido*.

ВПРАВИ

1. Уважно прочитайте слова іншомовного походження:

adaptacja, akcja, amunicja, antykwariat, awaria, aplikacja, biżuteria, bakteria, deklaracja, delegacja, dyspozycja, diament, diabeł, dieta, ekonomia, emisja, esencja, fabrykacja, fiksacja, fortepian, inauguracja, inercja, interwencja, kolizja, komunikacja, kondycja, konwencja, lekcja, liturgia, memoriał, miseria, nominacja, okazja, pensja, prowizja, racja, rewizja, studia, studio, subiekt, wariować, wegetacja.

2. Прочитайте словосполучення, звертаючи увагу на легку йотовану вимову літери *i* після приголосних звуків [b], [p], [w], [m], [f]:

niezapomniana piosenka, kamionki z winem, odbiera obuwie od szewca, osowiałe spojrzenie, pianka do układania włosów, dostałem biegunki, dorabiał sobie prywatnymi lekcjami, namawiałam Marka na spacer, rozprawia o polityce, towar trafia do sklepów, pieczeń wieprzowa na zimno, nie mieszaj mnie do tego.

3. Прочитайте пари слів, звертаючи увагу на тверду і пом'якшену вимову звуків [b], [p], [w], [m], [f]:

biada – bada, biadam – badam, biuro – buro, biel – bel, fiala – fala, fiord – ford, piasek – pasek, piach – pach, pianie – panie, piana – pana, miara – mara, miarka – marka, miodny – modny, miecz – mecz, miech – mech, wialnie – walnie, wiara – wara, wiór – wór.

4. Прочитайте прислів'я та приказки, стежачи за правильною вимовою літери *i*:

Biednemu zawsze wiatr w oczy wieje. Co ma piernik do wiatraka. Człowiek człowiekowi wilkiem. Jak Kuba Bogu, tak Bóg Kubie. Kobiety nie bij nawet kwiatem. Kto nie ma w głowie, ten ma w nogach. Kto pierwszy, ten lepszy. Na bezrybiu i rak ryba. Pierwsze koty za płoty. Popie oczy, wilcze gardło, co zobaczy, to by żarło. Prawda jak oliwa zawsze na wierzch wypływa. Starego wróbla nie złapiesz na plewy. Strach ma wielkie oczy. Tak krawiec kraje, jak mu materii staje. Zdrowy chorego nie zrozumie.

5. На місці крапок вставте літеру *j* або *i*:

Uw...elb...am chleb z m..odem! Z...em kotlet so...owy, bo ...estem na d...ecie. Mar...a nie lubi pa...aków. W tym reg...onie ...est dużo ...ezior, można pływać ka...akiem. Obe...rzeliśmy wczora... “Pop...ół i d...ament”. P...asek na tamte... plaży ...est praw...e b...ały. Nasz kot głośno m...auczy, bo się boi odkurzacza. Nasza arm...a zm...enia mundury. Jul...usz tresu...e zw...erzęta w

cyrku. W czasie fer...i chodziliśmy na kurs stenograf...i. Wczora... byliśmy na uroczystej akadem...i z okaz...i Dnia Matki. Nie masz rac...i – nigdy nie pożyczalam biżuter...i. Wczora... w telewiz...i był ciekawy program o ekonom...i. Nie z...em drugie... porc...i lodów.

§ 6. ВИМОВА ДИФТОНГІВ AU, EU

Дифтонг – це сполучення двох голосних звуків у одному складі. В польській мові дифтонги зустрічаються лише в запозичених словах, наприклад: *autokrata* (fr. *autocrate*), *autograf* (gr. *autógraphos*), *audyt* (ang. *audit*), *audytorium* (łac. *auditorium*), *restauracja* (niem. *restauration*), *pauza* (łac. *pausa*), *inauguracja* (niem. *inauguration*), *eufonia* (fr. *euphonie*), *eufemizm* (gr. *euphēmismós*), *europaizować* (niem. *europäisieren*), *terapeutyczny* (fr. *thérapeutique*), *reumatyzm* (łac. *rheumatismus*), *farmaceuta* (niem. *pharmazeut*).

Сполучення *au*, *eu* не є дифтонгами і вимовляються роздільно, якщо голосні *a* та *u* або *e* та *u* входять до різних частин слова, наприклад: *na-uka*, *na-usznik*, *za-ufanie*, *lice-um*, *Orfe-usz*.

ВПРАВИ

1. Прочитайте словосполучення, стежачи за правильною вимовою дифтонга *au*:

podróżował autokarem, autobus dalekobieżny, łowca autografów, znana autorka, audycja rozrywkowa, uniwersyteckie audytoria, sprzedaż aukcyjna, sztuka australijska, prawo do autonomii, sezon autostopowy, korki na autostradzie;

pauza wakacyjna, fauna ptaków, zdrowotne walory sauny, Inauguracja roku szkolnego, aktywny internauta, restauracja hotelowa, restauracja zamku warszawskiego, ludy kaukaskie, podeszwy kauczukowe.

2. Прочитайте словосполучення, стежачи за правильною вимовою дифтонга *eu*:

eufemiczny sposób mówienia, kultura euroamerykańska, kredyt eurodolarowy, system euroczekowy, europocentryczny punkt widzenia, europejski styl życia, rozłokować eurorakiety, europeizacja azjatyckich imigrantów;

neutralizacja wyspy, neutralny obserwator, polityka neutralizmu, zmiany reumatyczne w stawach, palce zniekształcone reumatyzmem, przemysł farmaceutyczny, farmaceutyki antymalaryczne.

3. Прочитайте стійкі словосполучення, звертаючи увагу на правильну вимову дифтонгів та сполучень *au*, *eu*:

z tyłu liceum, z przodu muzeum; poderwiemy autorytet, stajnia augiaszowa, pod dobrymi auspicjami, austriackie gadanie, Europa ojczyzn, człowiek nauki, nauczy rozumu, mandat zaufania.

§ 7. ВИМОВА ПОДВОЄНИХ ПРИГОЛОСНИХ

При збігові однакових приголосних звуків *ss, zz, szsz, źź, śś, ll, ll, mm, nn, rr* їх слід вимовляти як один довгий звук, наприклад: *ssanie, zza, willa, zakonnik, gamma, terror*.

При збігові однакових приголосних звуків *bb, kk, tt, dd, cc, czcz, dźdź* їх варто артикулювати як два підряд однакові звуки, наприклад: *ABBA, kekki, netto, poddasze, starogreccy, czczo, dźdźownica*.

Слід пам'ятати, що в деяких словах графічне подвоєння вимовляється як один звук, наприклад: *bestseller, cellulitis, hurra, millenarysta*. Щоправда, варто зазначити, що більшість таких слів мають варіативну форму з одним приголосним: *hurraoptymizm – hurraoptymizm, bestselerowy – bestsellerowy, kolaps – kollaps*. У прізвищах та іменах іншомовного походження графічне подвоєння вимовляється як один звук, наприклад: *Miller, Narbutt, Lepper, Scott*.

ВПРАВИ

1. Прочитайте словосполучення, звертаючи увагу, що подвоєнні приголосні звуки слід вимовляти як один довгий звук:

ssał cukierek, ssaki morskie, suw ssania, przewód ssawny pompy, zła passa, zza oszklonych drzwi, willa za miastem, akt terroru, narracja pierwszoosobowa, terrarium dla jaszczurek, długi rejestr erratów, promienie gamma, przywileje immunitetowe, reguła zakonna, imienne zaproszenie, zabytek piśmienniczy, wyższa instancja, najniższa półka szafy, telefonował twój najdroższy.

2. Прочитайте словосполучення, звертаючи увагу, що подвоєнні приголосні слід вимовляти як два підряд звуки:

pokoik na poddaszu, oddycha ustami, oddaj listy adresatom, oddany swojej pracy, motto dramatu, cena netto, masa netto, lekka rozmowa, filiżanka mokki, mistrzostwa lekkoatletyczne, mekka automobilistów, nie podoba nam się ABBA, dżdżyste niebo, nie lubimy dżdżownic, czcza gadanina, pali na czczo, pobliska pizzeria, duża pizza.

3. Прочитайте пари слів, звертаючи увагу на вимову подвоєних приголосних:

pana – panna, wina – winna, obrona – obronna, gościny – gościny, rany – ranny, ceny – cenny, za – zza, gama – gamma, suma – summa, pasa – passa, sanie – ssanie, eratyk – errata;

buda – Budda, poda – podda, oda – odda, podany – poddany, czy – czczy,
dżudo – dżdżu, dżojstik – dżdżownik, teka – mekka, weto – getto, laba – ABBA,
wica – pizza.

§ 8. ПАЛАТАЛЬНІ ПРИГОЛОСНІ

Специфічною рисою польської фонетичної системи є наявність низки палатальних (м'яких, середньоязикових) приголосних – [ś], [ź], [ć], [dź], [ń]. При їх утворенні основною дією артикуляційного апарату є піднесення середньої частини спинки язика до твердого піднебіння: при вимові [ś] та [ź] середня частина спинки язика піднімається, але не доторкається до твердого піднебіння, а при вимові [ć] та [dź] середня частина спинки язика спочатку доторкається до твердого піднебіння, а потім відхиляється, щоб пропустити повітря. Артикулювати ці звуки слід дуже м'яко. Польський звук [ń] вимовляється подібно до українського м'якого [н']: пор. пол. *koń*, *krań*; укр. *кінь*, *гортань*. М'який приголосний [ś] вимовляється як дуже м'який звук [ш']. Для прикладу вимови можна взяти українські слова *мість*, *паши́ти*, *перші́*, *суши́ння*, хоча у цих словах [ш'] звучить твердіше, ніж польський [ś], наприклад: *pośpieszny*, *świstak*, *śmietana*, *świt*. М'який приголосний [ź] вимовляється як дуже м'який звук [ж']. Для прикладу вимови можна взяти українські слова *вужі́*, *діжні́*, *жінки́*, *пожежі́*, але навіть у цих словах [ж'] звучить твердіше, аніж польський [ź], наприклад: *gruźlica*, *maź*, *pokaźny*. М'який приголосний [ć] вимовляється як дуже м'який звук [ч']. Для прикладу вимови можна взяти українські слова *чільний*, *чипляти*, *речі́*, *очі́*, однак у цих словах [ч'] звучить твердіше, ніж польський [ć], наприклад: *kazać*, *darować*, *burzyć*, *toczyć*. Польський звук [dź] вимовляється як дуже м'який звук [дж']. Для прикладу вимови можна взяти українські слова *котеджі́*, *пріїжджі́*, *сольфеджіо́*, хоча у цих словах [дж'] звучить твердіше, ніж польський [dź], наприклад: *odpowiedź*, *niedźwiedź*, *dźwig*.

На письмі польські палатальні приголосні звуки можуть передаватися, крім літер з рисою *ś*, *ź*, *ć*, *dź*, *ń*, літерами *s*, *z*, *c*, *dz*, *n*, до яких додається літера *i*, яка не вимовляється, а лише виконує функцію пом'якшення, наприклад: *sielanka*, *poziemka*, *ciasto*, *dziekanka*, *dynia*. Так палатальні приголосні звуки позначаються в позиції перед голосним. Якщо ж звук *i* творить склад, то він вимовляється і одночасно пом'якшує попередній приголосний, наприклад: *siny*, *łazić*, *pocisk*, *nudzi*, *garnitur*.

Зверніть увагу, якщо *z* є префіксом, а корінь слова починається з *i*, приголосний [z] слід вимовляти твердо, наприклад: *zidentyfikować*, *zirytowany*, *zignoruj*, *zilustrujesz*, *zinterpretował*.

Таким чином, щоб визначити, як передавати на письмі м'якість приголосних – за допомогою риски чи літери, слід зважати на наступний звук:

- ✓ у позиції перед приголосним та в кінці слова палатальні приголосні передаються літерами з рискою **ś, ź, ć, dź, ń**, наприклад: *taśma, miłość, rzeźba, przyjaźń, leń*;
- ✓ у позиції перед голосним палатальні приголосні передаються літерами **s, z, c, dz, n**, після яких пишеться **i**, наприклад: *sinica, ziemny, przyjaciel, dzielnica, prawdziwy, niunia*.

ВПРАВИ

1. Прочитайте слова, звертаючи увагу на вимову палатальних приголосних:

ć: ćma, ćwierć, ćwierk, ćpać, ćpun, ćwiczyc, aranzować, asystować, bawić, baczyć, burzyć, dybać, darować, kazać, kierować, toczyć, ustać, ustanawiać;

ci: pocisk, pocziwy, szkoci, przeciwnik, dowcip, bałamuci, cichy, cisza, ciskam, nici, złocisty, rzuci, naprzeciwko, spłaci, chciwy, apetycik;

cia: ciasto, ciastko, ciało, ciapka, ciarki, ciasno, łaciaty, bocian, kociak, narciarz, asfalcjarz, babcia, zachcianka, bukieciarz, efekciarz;

cie: przyjaciel, cierpi, poczucie, życie, ojciec, nauczyciel, wycie, bierzcie, naciek, pociecha, zacier, ciebie, paznokcie, wreszcie, kapcie;

cio: cioteczka, wujcio, pociotek, cios, ciołek, buciur, paciorki, życiorys, życiodajny, pleciony, ociosany, różnopłciowy, babciom, kocioł, tycio;

ció: przyjaciółka, przyjaciółmi, nieprzyjaciół, kościół;

ciu: ciuciubabka, cuichy, maciupki, kciuk, leciutki, króciutka, kopciuszek, pleciuga, ciurkiem, przybyciu, oparciu, zużyciu, tyciutki;

ś: świadczy, światły, świetlica, świnka, świstak, śmietanka, świt, głośny, maślanka, myśliwiec, pośpieszny, określa, uświadamia, rabuś;

si: głośni, silos, siły, siny, Włosi, wisi, Białorusin, bigosik, bilansista, piersi, przeprosił, poprosił, silnik, zasila, wysiłek;

sia: biesiada, siarczysty, siatkówka, siano, prosiak, psiak, osiadły, pasiasty, zasiadka, musiała, wisiały, usiadł, kosiarka, Zosia;

sie: sieczka, sielanka, sierota, siedemnastka, zasiewy, siebie, odciecz, zasieki, posiedzenie, osiedle, zasiedlony, tasiemka, ptasie, jesienna, wsie;

sio: siodło, siostra, siostrzenica, siorba, spasiony, osioł, jesionka, nasiona, trzyosiowa, zalesiony, piersiowy, tatusiowy, wisiorek;

sió: siódemka, siódmy, siódmoklasistka;

siu: kochasiu, tatusiu, mamusiu, skromnisiu, Małgosiu, Marysiu, Basiu, Adasiu, Kasiu, Wojtusi, siusiumajtko;

ź: źle, źrebak, źrebna, źrenica, źródło, pokaźny, mroźny, trzeźwy, rzeźba, gaźnik, gruźlica, bojaźliwie, weźmiesz, późno, luźny, maź, wyłaź;

zi: zima, ozimy, zimotrwały, zimnowojenny, zimno, zimorodek, guzik, łazisz, wyobrazisz, wozisz, brzezina, kozi, Bozi;

zia: ziarno, ziarenko, ziarniak, ziarnina, ziarnisty, ziarnowanie, ziarnuj, gruboziarnisty, buzia, Bozia, ział, ziajał, kiziakowy;

zie: ziemia, wokółziemski, ziemny, uziemisz, jasnozielony, ziemniak, zielarka, cudzoziemiec, łazienka, wyziwy, nadgryzienie, naziemny;

zio: zioła, ziomek, poziom, poziomka, jezioro, koziołek, Koziorożec, wielopoziomowy, znaleziono, Józio, Kazio;

zió: ziółka, ziólko, ziółeczko;

ziu: bliziutko, Kaziuka;

dź: dźwig, zapowiedź, odpowiedź, łódź, idź, wchodź, kadź, ludźmi, miedź, podźgać, podźwigał, wiedźma, niedźwiedź;

dzi: dowodzi, dziwka, dziwny, gładzi, gromadzi, kadziło, łudzisz, nudzimy, odsadzi, podchodzisz, podziw, prawdziwy, schodzimy, urodziwy;

dzia: miedziany, działacz, dziadek, dział, oddziałowy, działka, dzianina, widziano, łodziarz, madyarski, miedzianka, nudziarz, odpowiedzialna;

dzie: dziekanka, dzierzawa, dziewczyna, kołodziej, przydziela, udzielam, obdzielisz, arcydzieło, całodzienny, wyjedziesz;

dzio: dziobak, dziobek, dziobiesz, dziobanie, dzionek, podziobał, rozdziobywany, kadziować, kadziowy, ludziom, skradziony;

dzió: dziób, dzióbek, dzióbiesz, dzióbanie, brzytwodziób, kadziówka;

dziu: dziura, dziupla, dziunia, dziurkacz, dziurkarka, podziurawił, podziurkowa, Władziu, niedźwiedziu, bledziutki;

ń: końcówka, leń, państwo, szampański, czerwień, afrykański, wygnańczy, grubiaństwo, hańba, Irańczyk, kataloński, gryzoń, lipień, Katyń, rdzeń;

ni: drażnisz, garnitur, gnijnik, humanistyczny, kierownica, komornik, łyżnik, nausznik, romanista, nijaki, niktzemny, słonina, piwnica, Wodnik, ptasznik, przyrodni;

nia: dynia, główka, kania, koniarz, kuchnia, bania, niania, nagniała, cukiernia, gliniary, lotniarz, ładownia, łania, łochynia, wygłodniały;

nie: doznanie, gniewać, kaganiec, młyniec, naczynie, nieboga, niedorzeczny, nietoperz, niepoprawny, niewidowy, anielski, goniec, Ukrainiec, wyludnienie;

nio: gniot, goniony, aniołek, brzoskwiniowy, wielomieszkańczy, nioska, niob, odpowiednio, opakowaniowy, składniowy;

nió: mieszkaniówka, tarniówka, wiśniówka, przyniósł, uczniów, leniów, cieniów;

niu: niuch, niunia, ładniutki, leniuchowaty, leniuszek, koniuszek, panusia, skromniutki, taniutki, wyniuchać.

2. Прочитайте слова, зверніть увагу на збіг палатальних приголосних:

[ść]: upaść, podnieść, gość, gościniec, kiść, kościół, maść, miłość, należność, napaść, osobistość, pierścień, ścisły, właściwy, właścicielka;

[śń]: kapuśniak, leśnik, wiśniak, uciśniony, boleśnie, głośnik, gnuśnieć, kuśnierka, olśnienie, ciśnienie, Kwaśniewski, zapaśnik;

[źń]: przyjaźń, bielizniarka, bliźniak, opóźniony, terażniejszy, wyobraźnia, groźnie, rzeźnia, rozluźniam, spóźnienie, kuźnia;

[źć]: gryźć, poleźć, nadgryźć, nawieźć, obleźć, obwieźć, odnaleźć, wywieźć, wieźć, wleźć, rozwieźć;

[źdź]: bruździć, źdźbło, ździeblarz, ździebko, jeździł, pojeźdź, rozjeździć, bruździ, najeźdźca, gwoździe, goździk, moździerz, zagwoździć.

3. Прочитайте словосполучення, звертаючи увагу на вимову палатальних приголосних:

ćwierkanie świerszczy, dzielnica zabytkowa, działo przeciwlotnicze, dziadek do orzechów, złożyć oświadczenie, ciasny program, cichuśki szept, dokuczliwa czczość, rozpuścić cukier w herbacie, zatracić instynkt samoobrony, jajecznicza na boczku, cioteczny brat, beztreściowe gadanie, tłusta czcionka, pieśniowa twórczość kompozytora, miłośniczka kotów, stawiać myślnik.

4. Прочитайте пари слів, стежачи за правильною вимовою твердих та м'яких приголосних:

ciało – cało, ciapa – саpa, ciuchy – cuchy, cień – ceń, kocie – коce, palcie – palce, płać – płac;

ciapki – czapki, leci – leczy, cicha – czycha, ci – czy, ucieszy – uczeszy, wołać – wołacz, badać – badacz, mieć – miecz;

prosiak – prosak, noś – nos, koś – kos, Włosi – włosy, głosi – głosy, zasila – zasyła, sito – syto, Kasia – kasa, kosiarka – kosatka;

wieś – wiesz, koś – kosz, nosi – noszy, siny – szyny, siły – szyły, kosi – koszy, zasila – zasyła, świnka – szminka;

wyłaż – wyłaz, grozi – grozy, wozi – wozy, kozia – koza, źle – złe;

zimie – Rzymie, bazie – barze, buzia – burza, ziarna – żarna, maź – maż, Bozi – boży, źrebak – żebrak; źrebna – żebra;

dynia – dyna, bania – bana, leń – len, pań – pan, konia – kona, przystojni – przystojny, ładni – ładny;

zapowiedź – zapowiedz, Władzia – władza, miedziak – miedza.

5. Прочитайте прислів'я та приказки, звертаючи увагу на вимову палатальних приголосних:

Chory na śmierć, a zjadłby ćwierć. Cierpliwość i mury przebija. Prawdziwych przyjaciół poznajemy w biedzie. Cicha woda brzegi rwie. Dziś człowiek żyje, a jutro gnije. Gdzie kucharek sześć, tam nie ma co jeść. Koniec wieńczy dzieło. Kto późno przychodzi, ten sam sobie szkodzi. Lepiej późno niż nigdy wcale. Nigdy nie jest tak źle, żeby nie mogło być gorzej. Nowe idzie, stare jedzie. Przyjdzie na psa mróz. Być w Rzymie i papieża nie widzieć. Wyjść na czymś jak Zabłocki na mydle. Żadna praca nie hańbi.

6. Прочитайте віршики Яна Бжехви, стежачи за правильною вимовою твердих та м'яких приголосних:

Papuga

„Papuzko, papuzko,
Powiedz mi coś na uszko”.
„Nic nie powiem, boś ty plotkarz,
Powtórzysz każdemu, kogo spotkasz”.

Dzik

Dzik jest dziki, dzik jest zły,
Dzik ma bardzo ostre kły.
Kto spotyka w lesie dzika,
Ten na drzewo szybko zmyka.

7. Підкресліть правильний варіант написання палатальних приголосних:

Mój (dzi/dź)adek ma urodziny w paż(dzi/dź)erniku. W koś(ci/ć)ele było zimno i (ci/ć)emno. Ta śliczna (dzi/dź)ewczyna patrzy na m(ni/ń)e. Je(si/ś)e(ni/ń)ą liś(ci/ć)e lecą z drzew. Nie (ci/ć)erpie (zi/ż)emniaków! A jakie da(ni/ń)e lubisz ty. Jej (dzi/dź)ecko bierze u(dzi/dź)ał w konkur(si/ś)e. Zgaś światło w ła(zi/ż)ence. Jedliś(ci/ć)e już ś(ni/ń)ada(ni/ń)e? Gdy spad(ni/ń)e ś(ni/ń)eg, to poje(dzi/dź)emy na wieś. Pój(dzi/dź)emy w środe na świetny film. To bardzo (ci/ć)ekawa powieść. Kup ćwierć kilo po(zi/ż)omek. Na środku ś(ci/ć)eżki stał wielki (ni/ń)edźwiedź. Słońce świeci, ale ciś(ni/ń)e(ni/ń)e spada.

§ 9. НОСОВІ ГОЛОСНІ

Вимова *a* (о носового) та *e* (е носового) залежить від їх позиції у слові та фонетичного сусідства (наступного приголосного чи диграфа).

У позиції перед щілинними приголосними [*s*], [*ś*], [*sz*], [*z*], [*ź*], [*ż* (*rz*)], [*f*], [*w*], [*ch*] носові голосні вимовляємо з **носовим резонансом**. Щоб навчитися правильно вимовляти ці звуки, можна спробувати проартикулювати [*on*], [*en*], але таким чином, щоб повітря проходило через ніс, а язик не торкався до верхніх зубів. Якщо одразу не виходить, то для полегшення можна опиратися кінчиком язика на нижні зуби, наприклад: *gąska*, *chrząszcz*, *gąszcz*, *wąwóz*, *brązowy*, *związkowiec*, *wąż*, *maż*, *wąchać*, *kłęska*, *rzęsy*, *szczęście*, *węszyć*, *język*, *więzy*, *prężny*, *pęchesz*, *stręchły*.

Перед губними приголосними [*p*], [*b*] носові голосні вимовляємо як [*om*], [*em*], наприклад: *gołąbek*, *skapu*, *kapiel*, *postępowy*, *ustęp*, *gęba*, *dębina*.

Перед приголосними [*t*], [*d*], [*c*], [*cz*], [*dz*] носові голосні вимовляємо як [*on*], [*en*], наприклад: *majątek*, *żądać*, *miesiąc*, *bolączka*, *mosiądz*, *pamiętliwy*, *pamiętnik*, *pogawędka*, *prędko*, *więc*, *więcej*, *doręczać*, *zręczny*, *zręcznie*, *miesięcznik*, *pieniędzy*.

Зверніть увагу, що у числівниках *piętnaście*, *dziewiętnaście* і похідних від них *piętnasty*, *piętnastka*, *dziewiętnasty*, *dziewiętnastka* [*e*] слід вимовляти як чистий звук [*e*].

Перед м'якими [*ć*], [*dź*] носові голосні вимовляємо як [*oń*], [*eń*], наприклад: *zgadnąć*, *buchnąć*, *utknąć*, *łabędź*, *krawędź*, *zdjęcie*, *cięcie*.

При вимові носових голосних у позиції перед задньоязиковими приголосними [*g*], [*k*] задня частина язика піднімається до м'якого піднебіння, і носові звучать як щось середнє між вимовою з носовим резонансом і [*on*], [*en*]. У транскрипції таку вимову позначаємо [*oŋ*], [*eŋ*], наприклад: *kabłąk*, *małka*, *strąk*, *pająk*, *posąg*, *Węgry*, *kregosłup*, *mordega*, *włóczęga*, *pękać*, *męka*.

Перед звуками, що позначаються літерами *l* та *ł* носові голосні втрачають носовий резонанс і вимовляються як чисті [*o*] та [*e*], наприклад: *utknął*, *utknęła*, *utknęliśmy*, *zgarwał*, *zgarnęła*, *zgarnęliście*.

Вимова носових голосних в **кінці слова** є неоднаковою. Кінцевий *a* завжди вимовляється з **носовим резонансом**, наприклад: *dynia*, *bielizna*, *czuwają*, *naprawiają*. Щодо кінцевого *e*, то тут можлива двояка вимова: **або** з

легким носовим резонансом, або як чистий звук [e], наприклад: *żyłetkę, żyruje, prosię, imię, ciele*.

Щоб зробити правильний вибір передачі на письмі звукосполучень [om], [em] та [on], [en] за допомогою *a, e* чи буквосполучень *om, em, on, en*, можна спробувати дібрати до польського слова український спільнокореневий відповідник. Польським літерам *a, e* найчастіше відповідає в українських словах-відповідниках літера *у*, рідше – *я*, наприклад: пор. пол. *ząb* – укр. *зуб*, пол. *skąpy* – укр. *скуний*, пол. *tepy* – укр. *тупий*, пол. *dostępny* – укр. *доступний*, пол. *samosąd* – укр. *самосуд*, пол. *kąt* – укр. *кут*, пол. *zamrażać* – укр. *замерзнути*, пол. *gorączka* – укр. *гарячка*, пол. *bolączka* – укр. *болячка*, пол. *pięć* – укр. *п'ять*. Польським буквосполученням *om, em, on, en* відповідають в українських словах-відповідниках буквосполучення *ом, ем, он, ен*, наприклад: пор. пол. *blondyn* – укр. *блондин*, пол. *mentalność* – укр. *ментальність*, пол. *romb* – укр. *ромб*, пол. *tempo* – укр. *темп*. Однак багато польських слів не мають спільнокореневих відповідників в українській мові, тому варто запам'ятати основні правила написання *a, e* та *om, em, on, en*, якими користуються носії польської мови.

Літери *a, e* пишуться:

- ✓ у питомо польських чи спільнослов'янських словах, наприклад: *więc, tętno, tędy, tęcza, pajęczyna, wątroba, piętro, wędlina, wąpic, prąd, pieniądze*;
- ✓ у деяких словах іншомовного походження, які були запозичені досить давно і вже встигли адаптуватися до польської вимови та правопису, наприклад: *kolęda, pędzel, pęseta, brązowy, paşowy, plądrować, flądra, cęgi*;
- ✓ якщо в інших відмінкових формах слова або ж у спільнокореневих словах *a* чергується з *e*, наприклад: *błąd – błędy, mąż – mężny, pamiątka – pamiętny, ząb – zębowy, piątka – pięć, rączka – ręka, gąszcz – gęsty*.

Буквосполучення *om, em, on, en* пишуться:

- ✓ у словах іншомовного походження, наприклад: *pompa, komplikować, romb, bomba, temperament, tempo, stempel, konto, front, anons, akcent, pensja, petent, inteligencja*.

ВПРАВИ

1. Прочитайте слова з носовими голосними в позиції перед щільними приголосними [s], [ś], [sz], [z], [ź], [ż (rz)], [f], [w], [ch]:

wąs, wąski, sąsiad, zakąska, gąsienica, wysiąść, usiąść, chrząszcz, gąszcz, wawóz, brązowy, związkowiec, wiązanka, wąż, mąż, wciąż, ciąża, wachać;

kłęska, rzesy, szczęściarz, gęsi, trzęsienie, węszyć, uczeszczać, węch, pęchesz, stręchły, angielskojęzyczny, więzy, uwięzić, mężatka, mężny.

2. Прочитайте слова з носовими голосними в позиції перед губними приголосними [p], [b]:

gołabek, gąbka, rąbek, skąpy, kąpiel, wybąkać, trąba, narąbać, wystąpić, przystąpić, kąpiel, nastąpiło, zastąpiony;

postępowy, obrębiać, dębina, gęba, przedsiębiorca, przeziębienie, dostępny, ustęp, zębowy, zastępca, zastęp, następca, pępek, przestępca, tępak.

3. Прочитайте слова з носовими голосними в позиції перед задньоязиковими приголосними [g], [k]:

kabłąk, małąka, strąk, pająk, dźwięk, dzięki, piękny, obłąkany, bąk, pąk, posąg, ściąga, okrągły, ciągle, posąg, pstrąg, pociąg, osiągać;

tęgi, Węgry, Węgier, Węgierka, kregosłup, mordega, pękać, włóczęga, męka, większośćowy, rękopiśmienny, pęk, lęk, łąka, rękawiczka, stękać.

4. Прочитайте слова з носовими голосними в позиції перед приголосними [t], [d], [c], [cz], [dz]:

majątek, lwiątko, wyjątek, ząątek, żądać, rozsądek, samosąd, miesiąc, rażący, rączka, bolączka, zajączek, wyłączny, mosiądz;

pamiętliwy, pamiętnik, mięta, zaklęty, pogawędka, prędko, zbędny, więc, więcej, szczenięcy, doręczać, zręczny, zaręczynowy, tęcza, międzybankowy.

5. Прочитайте слова з носовими голосними в позиції перед м'якими [ć], [dź]:

zgadnać, nikać, buchnać, rozpiąć, prysnąć, zdjąć, zamarznąć, utknać, przystanąć, rozpocząć, zablądziłyśmy, bądź, wielbłądzica, sądził, urządzić;

dziesięć, pięć, pamięć, chęć, zdjęcie, cięcie, pojęcia, kręci, sędzia, sędziwy, pędzić, łabędź, oględziny, krawędź, spędził, będziemy.

6. Прочитайте слова з носовими голосними в кінці слів:

dynią, bielizną, czaszką, koleżanką, kobietą, szminką, każą, baczą, bawią, dybią, czuwają, naprawiają, patrzą, stoją, wychodzą, bolą;

ciele, prosię, szczenię, piskle, niemowlę, zwirzę, bydle, imię, ramię, wymię, ciemie, siemie, znamię, plemię, trochę, proszę, tłumaczę, córkę, biegunkę.

7. Прочитайте слова з носовими голосними в позиції перед літерами *l, t*:

utknąłem, zgarnąłeś, trzasnął, wziąłem, zasnąłeś, krzyknął, podjąłem, uścisnąłeś, zaczął, cofnąłeś, kichnąłem;

płynęliśmy, zaczęłam, zdjeliśmy, ucieli, pragnęła, wzięli, nasunęłyśmy, nikteli, przystanęłyśmy, rozpoczęłam, ryknęli.

8. Прочитайте польські фразеологізми з ключовим компонентом *ręka*, звертаючи увагу на вимову *ę, a*:

z zegarkiem w rękę, ktoś ma długie ręce, nie czuć rąk, opuścić ręce, coś jest w zasięgu ręki, mieć złote ręce, przyjść do kogoś z próżnymi rękami, mieć rozwiązane ręce, coś się komuś lepi do rąk, można policzyć coś na palcach jednej ręki, żyć z pracy własnych rąk, mieć wszystkie atuty w rękę.

9. Прочитайте польські прислів'я та приказки. Стежте за правильністю вимови носових голосних:

Lepiej z mądrym zgubić niż z głupim znaleźć. Mądry głupiemu ustępuje. Dla chcącego nie ma nic trudnego. Lepszy wróbel w rękę niż cietrzew na sęku. Gdyby babcia miała wąsy, toby była dziadkiem. Jest to cnota nad cnotami trzymać język za zębami. Siedź w kącie – znajdą cię. Nie święci garnki lepią. Kiedy wejdiesz między wrony, musisz krakać jak i one. Wiedzą sąsiedzi, jak kto siedzi. Nie ten zuch, kto zaczął, ale ten, kto dokończył. Używaj świata, póki służą lata.

10. Прочитайте віршики Малгожати Стшалковської, стежачи за правильною вимовою носових голосних:

Bąk

Spadł bąk na strąk,
a strąk na pąk.
Pękł pąk, pękł strąk,
a bąk się zląkł.

Pchła

Na peronie w Poroninie
pchła płasała po pianinie.
Przytupnęła, podskoczyła
i pianino przewróciła.

Królik

Kurkiem kranu kręci kruk,
kroplą tranu brudząc bruk,
a przy kranie,
robiąc pranie,
królik gra na fortepianie.

Huczek

Hasał huczek z tłuczkiem wnuczka
i niechcący huknął żuczka.
– Ale heca... – wnuczek mruknął
i z hurkotem w hełm się stuknął.
Leży żuczek, leży wnuczek,
a pomiędzy nimi tłuczek.
Stąd dla huczka jest nauczka
by nie hasać z tłuczkiem wnuczka.

11. Підкресліть правильний варіант:

To jest k(a/om)pozycja na b(e/em)ben i wiol(a/on)czele. Rec(e/en)z(e/en)nt bardzo chwalił jego tal(e/en)t. Czy tr(e/em)bacz gra na tr(a/om)bce czy na tr(a/om)bicie? Pewien tęgi bl(a/on)dyn zasnął na k(a/on)cercie. Sklep został zamkni(e/en)ty z powodu rem(a/on)tu. Ten k(a/on)duktor jest podobno sk(a/om)py i t(e/em)py. St(e/em)pel na kopercie jest niewyraźny. Czy “pet(e/en)t” i “klij(e/en)t” to synonimy? O piętnastej wył(a/on)cza pr(a/on)d na dwie godziny. Czy t(e/en)cza ma pięć kolorów? Popęłnił bł(a/on)d rysuj(a/on)c k(a/on)t prosty. Cały utwór wydał nam się m(e/en)tny i sk(a/om)plikowany. Musieliśmy kupić cały k(a/om)plet podr(e/en)czników.

§ 10. НАГОЛОС

Наголос (пол. akcent) у польській мові є сталим, він падає на передостанній склад. Однак у деяких польських словах наголос падає на третій, рідше – на четвертий або останній склад.

Наголос падає **на третій склад з кінця**:

- ✓ у дієслівних формах першої та другої особи множини минулого часу, які мають закінчення *-śmy*, *-ście*, наприклад: *rozbierałyśmy się*, *rozbierałyście się*, *rozbieraliśmy się*, *rozbieraliście się*. Закінчення *-śmy*, *-ście* рухомі, у реченні вони можуть відриватися від дієслова та приєднуватися до інших слів. Ті слова, до яких у реченні додаються рухомі дієслівні закінчення *-śmy*, *-ście*, теж мають наголос на третьому складі з кінця, наприклад: *Matka poprosiła, żebyśmy się rozebrali do kąpieli*;
- ✓ у дієслівних формах першої, другої та третьої особи однини й третьої особи множини умовного способу, наприклад: *skupiłbym się*, *skupiłabym się*, *skupiłbyś się*, *skupiłabyś się*, *skupiłby się*, *skupiłaby się*, *skupiłyby się*, *skupiłyliby się*; *zażywałbym*, *zażywałabym*, *zażywałbyć*, *zażywałabyś*, *zażywałby*, *zażywałaby*, *zażywałbyby*, *zażywałliby*. Дієслівні закінчення з часткою *by* рухомі, приєднуючись до інших слів вони не впливають на місце наголосу у цих словах, наприклад: *Niechajbyś więcej nie zażywał tabaki*;
- ✓ у числівниках, які закінчуються на *-set*, *-sta (stu)*, *-kroć*, наприклад: *czterysta*, *czterystu*, *osiemset*, *kilkakroć*;
- ✓ у запозиченнях з грецької мови за посередництвом латинської з суфіксами *-yk(a)*, *-ik(a)*, наприклад: *fonetyka*, *gramatyka*, *statystyka*, *kronika*, *politechnika*, *ekonomika*, *pirotechnika*. Цей наголос зберігається лише в тих відмінкових формах слів, у яких кількість складів така сама, як у формі називного відмінка однини, наприклад: *kronika* – *kroniki*, *kronice*, *kronikę*, *kronika*, *kronikom*, *kronikach*. Якщо ж кількість складів збільшується, то наголос буде звичним – на другому складі з кінця, наприклад: *kronikami*;
- ✓ у деяких запозичених словах: *uniwersytet*, *ryzyko*, *fajerwerk*, *fabuła*, *technikum*, *minimum*, *maksimum*, *optiimum*, *opera*, *prezzydent* та деякі інші. Цей наголос зберігається лише в тих відмінкових формах слів, у яких кількість складів така сама, як у формі називного відмінка однини,

наприклад: *opera* – *opery*, *operze*, *opere*, *opera*, *operom*, *operach*. Якщо ж кількість складів збільшується, то наголос буде звичним – на передостанньому складі, наприклад: *uniwersytet* – *uniwersytetu*, *uniwersytetowi*, *uniwersytetem*, *uniwersytecie*, *uniwersytety*, *uniwersytetów*, *uniwersytetom*, *uniwersytetami*, *uniwersytetach*. У неофіційному варіанті польської мови (у так званій ужитковій, а не зразковій нормі) допустимим і поширеним є звичне наголошування згаданих лексем на другому складі з кінця;

- ✓ у деяких власне польських лексемах, які варто запам'ятати: *okolica*, *Rzeczpospolita*, *w ogóle*.

Наголос падає на **четвертий склад з кінця**:

- ✓ у дієслівних формах першої та другої особи множини умовного способу, наприклад: *gotowałybyśmy*, *gotowalibyśmy*, *gotowałybyście*, *gotowalibyście*. Дієслівні закінчення з часткою *by* рухомі, приєднуючись до інших слів вони не впливають на місце наголосу у цих словах: *Niechajbyśmy więcej nie gotowali na kuchence turystycznej*.

Наголос падає на **останній склад**:

- ✓ в односкладових лексемах з початковими запозиченими елементами *anty-*, *eks-*, *super-*, *wice-*, *arcy-*, *para-*, *ultra-*, *mini-*, наприклад: *antygen*, *eksmąż*, *wicemistrz*, *arcyleń*, *superfilm*, *ultrafiltr*, *minigolf*;
- ✓ у деяких вигуках, наприклад: *ojej*, *ojoj*, *ahoj*, *acha*.

При поєднанні прийменника з односкладовим іменником, прикметником або іншою частиною мови (крім особового займенника), наголошується саме це односкладове слово, наприклад: *uciekać od złych wspomnień*, *doliny toną we mgle*. Однак у деяких усталених зворотах наголос переходить на прийменник, який стоїть перед односкладовим словом, наприклад: *patrzeć spode łba*, *krem na dzień*, *coś za coś*, *pojechać na wieś*, *wyjść za mąż*, *czytać na głos*, *palić na czczo*.

Натомить у позиції перед односкладовим особовим займенником наголос переходить на прийменник: *przy nich*, *bez was*, *do nas*. Якщо ж прийменник складається з двох складів, наголос падає на його другий склад, наприклад: *poza mną*, *beze mnie*, *ode mnie*.

В односкладових дієсловах із заперечною часткою **nie** наголос падає на заперечну частку, наприклад: **nie** tam, **nie** chce, **nie** wiem.

В аббревіатурах наголос може ставитися по-різному. Якщо аббревіатура читається відповідно до назв літер, то наголос падає на останній склад,

наприклад AR (Akademia Rolnicza) [a-er], UW (Uniwersytet Warszawski) [u-wu], PKP (Polskie Koleje Państwowe) [pe-ka-pe]. Натомість, якщо абрєвіатура читається не за назвами літер, а фонетично, то наголос є звичним – на передостанньому складі, наприклад: PESEL (Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności) [pe-sel], CBOS (Centrum Badania Opinii Społecznej) [cebos].

ВПРАВИ

1. Прочитайте речення, стежте за місцем наголосу в дієсловах:

Pytasz, kiedy przyszedliśmy? Skąd się tu wzięłyście? Gdzie się zatrzymałyście? Pamiętasz, kogo tam widzieliśmy? Gdyby babcia żyła, cieszyłaby się z twojego sukcesu. Gdybym była mężczyzną, poprosiłabym cię o rękę. Gdybyś była Chinką, miałabyś skośne oczy. Gdyby była garbata i zezowata, matka kochałaby ją równie mocno.

2. Прочитайте речення, стежте за місцем наголосу в іншомовних словах:

Stosował zasadę: minimum środków, maksimum efektów. Koleżanki spotkały się przed uniwersytetem. Zespół baletowy opery warszawskiej. Święta witano fajerwerkami. Podręcznik do gramatyki języka polskiego. Drużyna zdobyła tytuł wicemistrza. Statystyka wykazuje spadek lub wzrost zachorowań. Na terenie parku są kręgielnie i dwa minigolfy. Optimum termiczne dla roślin. Ubezpieczenie od wszelkiego ryzyka.

3. Прочитайте польські прислів'я та приказки з заперечною часткою *nie*, стежте за місцем наголосу:

Bez pracy nie ma kołaczy. Żadna praca nie hańbi. Kto się nie leni, robi złoto z kamieni. Nie chwal dnia przed zachodem słońca. Nie mów hop, póki nie przeskoczysz. Nie ma reguły bez wyjątku. Nie urodzi sowa sokoła. Nie będziesz dbał, nie będziesz miał.

4. Поставте наголос в абрєвіатурах:

ABS (Anti-Blockier-System) [a-be-es].

ASP (Akademia Sztuk Pięknych) [a-es-pe].

AZS (Akademicki Związek Sportowy) [a-zet-es].

BCh (Bataliony Chłopskie) [be-cha].

PGR (Państwowe Gospodarstwo Rolne) [pe-gie-er].

PKO (Powszechna Kasa Oszczędności) [pe-ka-o].

PKS (Państwowa Komunikacja Samochodowa) [pe-ka-es].

PWN (Państwowe Wydawnictwo Naukowe) [pe-wu-en].

PWST (Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna) [pe-wu-es-te].

UAM (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza) [u-a-em].

UB (Urząd Bezpieczeństwa) [u-be].

UG (Uniwersytet Gdański) [u-gie].

UJ (Uniwersytet Jagielloński) [u-jot].

UKF (ultra krótkie fale) [u-ka-ef].

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization; Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury) [junesko].

UNICEF (United Nations International Children's Emergency Fund; Fundusz Narodów Zjednoczonych Pomocy Dzieciom) [junisef].

ZaiKS (Związek Autorów i Kompozytorów Scenicznych) [zaiks].

ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИЧОК АБСОЛЮТНИХ МІЖМОВНИХ ОМОНІМІВ

amunicja / амуніція

amunicja, ~i *ż* боеприпаси *мн*

амуніція, ~ї *жс* ekwipunek *т*

antykwarjat / антикваріан

antykwarjat, ~u *т* крамниця *жс*

(в якій торгують антикваріатом)

антикваріан, ~у *ч* antyki *лм*

apendyks / апендикс

apendyks, ~u *т* додаток до книжки

апендикс, ~а *ч* wyrostek

robaczkowy

arbuz / гарбуз

arbuz, ~a *т* кавун

гарбуз, ~а *ч* dynia *ż*

artykuł / артикул

artykuł, ~u *т* 1) стаття *жс*; 2) товар,

продукт; 3) самостійний розділ,

параграф у юридичному документі

артикул, ~а *ч* kodowany produkt

spożywczy

aspirant / аспірант

aspirant, ~a *т* 1) офіцерський чин

у польській поліції та пожежній

службі; 2) *книжс.*, *рід.* претендент

на що-небудь

аспірант, ~а *ч* doktorant

autokar / автокар

autokar, ~u *т* туристичний

автобус

автокар, ~и *ч* samobieżny wózek

transportowy

awans / аванс

awans, ~u *т* 1) службове

підвищення *с*, призначення на вищу

посаду *с*; 2) здобуття вищого

суспільного становища *с*; 3) вихід у

вище коло, тур спортивних змагань

аванс, ~и *ч* zaliczenie *п*

baczyć / бачити

baczyć, ~ę, ~ysz *ндк* зважати,

звертати на щось увагу

бачити, ~у, ~иш *недок.* widzieć

balans / баланс

balans, ~u *т* 1) *спорт.*

утримування рівноваги тіла під час

виконання відповідних рухів *с*;

2) *спорт.* жердина, що

використовується канатохідцями

для зберігання рівноваги *жс*;

3) *спорт.* перекладина *жс*, турнік;

4) *тех.* регулятор годинника у

вигляді маятникового коліщатка,

що замінює маятник

баланс, ~у *ч* bilans

biegun / бігун

biegun, ~a *т* 1) точка перетину

уявної осі обертання Землі з її

поверхнею *жс*; 2) *фіз.* один із двох

протилежних кінців електричного

ланцюга; 3) полоз

бігун, ~а *ч* biegacz

biegunka / бігунка

biegunka, ~i *ż* пронос *ч*

бігунка, ~а ж *biegaczka*
biesiada / **бесіда**
biesiada, ~у ж бенкет ч
бесіда, ~а ж 1) rozmowa;
2) konwersatorium *n*; 3) pogadanka,
prelekcja
bizuteria / **біжутерія**
bizuteria, ~і ж коштовності *mn*
біжутерія, ~ї ж sztuczna bizuteria
burda / **бурда**
burda, ~у ж скандал ч, сварка, бійка
бурда, ~и ж *roz.* lura
burzyć, ~ę ~ysz *ndk* 1) нищити,
руйнувати; 2) хвилювати (*про*
воду), куйовдити (*про* *волосся*)
бурити, ~ю, ~иш *недок.* wiercić
celny / **цільний**
celny¹ влучний
celny² митний
цільний jednolity
chrząszcz / **хрущ**
chrząszcz, ~а *m* жук
хрущ, ~а ч *chrabąszcz* majowy
chrzest / **хрест**
chrzest, **chrztu** *m* хрещення с
хрест, ~а ч 1) krzyż; 2) krzyżyk
(*про* *спосіб* *вишивання*)
chwalebny / **хвалебний**
chwalebny pochwalny
хвалебний 1) гідний похвали;
2) почесний
córką / **цурка**
córką, ~і ж дочка
цурка, ~и ж klocek *m*

czaszka / **чашка**
czaszka, ~і ж череп ч
чашка, ~и ж filiżanka, kubek *m*
czuwać / **чувати**
czuwać, ~м ~sz *ndk* 1) наглядати за
кимось, *чимось*; 2) стерегти,
пильнувати
чувати, ~ю, ~єш *недок.* *роз.*
słyszeć
deputat / **депутат**
deputat, ~u *m* частина зарплати, що
виплачується в натуральній формі
ж
депутат, ~а ч deputowany
doręczać / **доручати**
doręczać, ~м ~sz *ndk* вручати,
передавати
доручати, ~ю, ~єш *недок.*
powierzać
dowód / **довід**
dowód, ~u *m* 1) факт чи обставина,
що є ознакою, підтвердженням
чогось; 2) предмет чи обставина,
що свідчать про *чиюсь* провину;
3) документ, свідоцтво с; 4) лог.
умовивід; 5) юр. засіб для
підтвердження істинності обставин
довід, ~у ч argument
doznanie / **дізнання**
doznanie, ~а *n* відчуття
дізнання, ~я с юр. dochodzenie
drób / **дріб**
drób, **drobiu** *m* свійська птиця *ж*
дріб, **дробу** ч 1) śrut; 2) ułamek;
3) *перен.* strukot

drzewko / **древко**

drzewko, ~а *n* деревце

древко, ~а *s* drzewce

drzewny / **древній**

drzewny який стосується дерева

або його переробки

древній 1) *pid.* starożytny;

2) *розм.* leciwy, wiekowy, stary

duży / **дужий**

duży 1) великий; 2) який вийшов з дитячого віку

дужий 1) silny; 2) zdrowy

dybać / **дибати**

dybać, ~ę ~esz *ndk* зазіхати на когось або щось

дибати, ~ю, ~еш *недок.*

1) kuśtykać, kusztykać;

2) chodzić o kulach

dynia / **диня**

dynia, ~i *ż* гарбуз *ч*

диня, ~i *ж* melon *m*

dyspozycja / **диспозиція**

dyspozycja, ~i *ż* 1) доручення, вказівка; 2) план *ч*, розподіл *ч*;

3) риси характеру *mn*, здібності *mn*, нахили *mn*; 4) *мед.* схильність до певних захворювань або психічних станів

диспозиція, ~i *ж* rozmieszczenie (*wojska, floty*) *n*, plan bitwy

dywan / **диван**

dywan, ~u *m* килим

диван, ~а *ч* kanapa *ż*

dziekanka / **деканка**

dziekanka, ~i *ż* *розм.* академічна відпустка

деканка, ~и *ж* zimowy gatunek gruszy *m*

dzielnica / **дільниця**

dzielnica, ~у *ż* 1) район *ч*; 2) *геогр.*

територія, що відокремлена у зв'язку з певними географічними особливостями; 3) частина країни, регіону, що має свою культуру, звичаї; 4) *іст.* частина Польщі після поділу 1138 р.

дільниця, ~i *ж* rejon *m*, obwód *m*

dzierżawa / **держжава**

dzierżawa, ~у *ż* 1) оренда;

2) орендна плата

держжава, ~и *ж* państwo *n*

dziwka / **дівка**

dziwka, ~i *ż* *вульг.* повія

дівка, ~и *ж* *розм.* dziewczyna

eskapada / **ескапада**

eskapada, ~у *ż* екскурсія, поїздка, нерідко ризикована, нерозважна

ескапада, ~и *ж* wybryk *m*, wyskok *m*

fantazyjny / **фантазійний**

fantazyjny вигадливий, вишуканий

фантазійний urojony

fiksacja / **фіксація**

fiksacja, ~i *ż* 1) постійне

повторення індивідом певних дій, станів, поопри те, що вони завдають шкоди його психіці *с*;

2) *розм.* манія, дивацтво *с*

фіксація, ~ї *ж* rzecz. od фіксувати

fiksować / фіксувати**fiksować, ~ę, ~esz ndk розм.**

1) божеволіти; 2) діяти з перебоями

фіксувати, ~ю, ~єш недок.

1) unieruchamiać; 2) utrwalać; 3) ustalać; 4) skupiać; 5) werniksować; 6) przyswajać

fiszka / фішка**fiszka, ~i ż 1)** картка в бібліотеці;

2) розм. картка для записів, зокрема в науковій роботі

фішка, ~и ж szton m, żeton m**flaga / фляга****flaga, ~i ż** прапор ч**фляга, ~и ж manierka****frez / фрез****frez, ~u m** фреза ж**фрез невідм. różowy z odcieniem bzu****gadać / гадати****gadać, ~m, ~sz ndk розм.** говорити, розмовляти, розповідати**гадати¹, ~ю, ~єш недок.** 1) myśleć; 2) uważać, sądzić**гадати², ~ю, ~єш недок.** wróżyć**gadka / гадка****gadka, ~i ż 1)** висловлювання, слова, звернуті до когось мн;

2) балаканина, теревені мн;

3) розмова, балачка; 4) настанова, повчання із засудженням чиєїсь поведінки, вчинків

гадка, ~и ж myśl m**gajówka / гаївка****gajówka, ~i ż 1)** лісова сторожка; 2) кропив'янка**гаївка, ~и ж wiosenna pieśń obrzędowa****garnitur / гарнітур****garnitur, ~u m** чоловічий костюм ч**гарнітур, ~а ч komplet****gęba / губа****gęba, ~y ż** рот ч**губа, ~и ж warga****gomółka / гомілка****gomółka, ~и ж заст.** 1) грудка (сиру, масла); 2) шибка**гомілка, ~и ж podudzie n, goleń****goniec / гонець****goniec, ~a m 1)** посильний, кур'єр; 2) зв'язковий; 3) слон (шахова фігура)**гонець, гінця ч** posłaniec**gromadzić / громадити****gromadzić, ~ę, ~isz ndk**

накопичувати, збирати

громадити, ~джу, ~диш недок.**grabić****groza / гроза****groza, ~y ż** жах ч**гроза, ~и ж 1)** burza;

2) перен. nieszczęście n, katastrofa;

3) postrach m

halka / галька**halka, ~i ż** комбінація**галька, ~и ж gruby żwir m****honor / гоно́р**

honor, ~u *m* 1) честь *ж*; 2) почесі
мн; 3) назва фігури або туза
(в деяких картярських іграх)

гонор, ~у *ч розм.* руща *ż*

hurt / гурт

hurt, ~u *m* ОПТ

гурт, ~а *i* ~у *ч* 1) група *ż*; 2) stado *n*;
3) zespół

imiennik / іменник

imiennik, ~а *m* тезко,
однофамілець

іменник, ~а *ч rzeczownik*

jednać / єднати

jednać, ~m, ~sz *ndk* 1) здобувати
підтримку, повагу; 2) мирити
єднати, ~ю, ~еш *недок.* łączуć

jenot / єнот

jenot, ~а *m* єнотовидний собака
єнот, ~а *ч szor*

kaślak / каблук

kaślak, ~а *m* 1) дуга *ж*; 2) *tex.*
рихва *ж*, бугель; 3) *військ.* скоба *ж*

каблук, ~а *ч obcas*

kadziło / кадило

kadziło, ~а *n* ладан *ч*

кадило, ~а *с* 1) kadzielnica *ż*;
2) *бот.* miodownik melisowaty

kania / каня

kania, ~i *ż* 1) *орн.* шуліка *ч*, коршак
ч; 2) *бот.* парасолька строката

каня, ~i *ж орн.* myszołów *m*

kartka / картка

kartka, ~i *ż* 1) аркуш паперу або
сторінка (*зошита, книжки*);

2) листівка

картка, ~и *ж karta*

karu / карий

karu вороний (*про масть коней*)

карий piwny (*о oczach*)

kierownica / керівниця

kierownica, ~у *ż* 1) кермо *с*;

2) *mat.* директриса

керівниця, ~i *ж kierowniczka*

kijanka / киянка

kijanka, ~i *ż* 1) пуголовок *ч*;

2) *заст.* праник *ч*

киянка, ~и *ж kijowianka*

kit / кіт

kit, ~u *m* замазка *ж*

кіт, *кота ч kot*

koić / коїти

koić, ~ę, ~isz *ndk* впливати

заспокійливо на когось, щось

коїти, ~ю, ~їш *недок.* wygabiąć,
wprawiąć, wuczyniąć

kolodziej / колодій

kolodziej, ~а *m* стельмах

колодій, ~ю *ч kolodium n, kolodion*

krowianka / кров'янка

krowianka, ~i *ż* 1) *мед.* вакцина
проти віспи; 2) *вет.* коров'яча
віспа

кров'янка, ~и *ж kaszanka*

krzesło / крісло

krzesło, ~а *n* стілець *ч*

крісло ~а *с fotel m*

kubek / кубок

kubek, ~а *m* чашка *ж*

кубок, ~ка ч puchar

лекcja / лекція

лекcja, ~і ж 1) урок ч; 2) домашнє завдання, яке дають учневі для підготовки до наступного заняття; 3) досвід ч (*здібільшого гіркий*); 4) читання, тлумачення рукописного письма; 5) один із варіантів тексту ч; 6) *рел.* фрагмент Біблії чи послань отців Церкви, який читають або співають перед Євангелієм під час літургії чи інших богослужінь

лекція, ~ї ж wykład *m*

lichtarz / ліхтар

lichtarz, ~а т свічник

ліхтар, ~я ч latarnia *ж*

lichy / лихий

lichy 1) злиденний, нужденний, жалюгідний; 2) поганий, неякісний; 3) малий, мізерний, нікчемний; 4) поганий, слабкий, нікудишній

лихий 1) zły; 2) **-ий, -ого ч** lichy *n*, diabeł, czart, szatan

lipień / липень

lipień, ~а т *ixm.* хариус європейський

липень, ~пня ч lipiec

luźny / лужний

luźny 1) просторий (*про одяг*); 2) такий, поодинокі елементи якого не з'єднані один з одним; 3) невимушений, неофіційний;

4) *перен.* не пов'язаний безпосередньо з чимось; 5) *розм.* вільний, незайнятий

лужний ługowy

łośza / лоша

łośza, ~у ж *мисл.* самка лося
лоша, ~ти с źrebak *m*, źrebię

łośzak / лошак

łośzak, ~а т *мисл.* лосеня с
лошак, ~а ч młody koń

łudzić / лудити

łudzić, ~є, ~isz *ndk* обманювати, тішити надією

лудити, ~джу, ~диш *недок.* sypować

łyżnik / лижник

łyżnik, ~а т поличка (*для дерев'яних ложок в селянських хатах*) *ж*

лижник, ~а ч narciarz

łyżwy / лижі

łyżwy, łyzew *lm* ковзани

лижі, лиж *mn* 1) narty; 2) płozy

majak / маяк

majak, ~а т привид, галюцинація *ж*

маяк, ~а ч latarnia morska *ж*

maź / мазь

maź, mazi *ж* 1) густа, липка речовина; 2) коломазь

мазь, ~і ж maść

mecz / меч

mecz, ~u т матч

меч, ~а ч miecz

memorial / меморіал

memorial, ~u *m* 1) *уроч.* заява, відкритий лист до влади, що містить постулати або позицію автора чи групи авторів з важливих питань; 2) *спорт.* спортивні змагання для вшанування *чиєїсь* пам'яті

меморіал, ~у *ч* 1) *budowla* wzniesiona dla upamiętnienia *czegoś* lub *kogoś*; 2) *бухг.* *dziennik* handlowy

miłość / милість

miłość, ~i *ż* любов

милість, ~ості *ж* 1) *łaskawość*; 2) *łaska*, *litość*

mimo / мимо

mimo *przym.* *попри*

мимо *присл.* *обок*

mizéria / мізерія

mizéria, ~i *ż* 1) салат зі свіжих огірків *ч*; 2) низький рівень або поганий стан *чогось ч*

мізерія, ~ї *ж* *drobnostka*, *drobiazg* *m*

młyniec / млинець

młyniec, ~a *m* 1) раптовий, швидкий оберт; 2) удар, якому передує раптовий, швидкий оберт зброї

млинець, ~нця *ч* *należnik*

mors / морс

mors¹, ~a *m* 1) *зоол.* морж; 2) *розм.* морж (*про людину*)

mors², ~a *m* *розм.* азбука Морзе

морс, ~у *ч* *parój* (*jagodowy*, *owocowy*)

moszkara / мошкара

moszkara, ~у *ż* 1) потвора, страховище *с*; 2) маскарон *ч*

мошкара, ~и *ж* *розм.* зб. *meszki lm*

motłoch / мотлох

motłoch, ~u *m* *знев.* чернь

мотлох, ~у *ж* зб. 1) *rupiecie lm*, *graty lm*, *klamoty lm*; 2) *перен.* *зневажл.* *draństwo n*, *łajdactwo n*, *pospólstwo n*, *hołota ż*

motyl / мотиль

motyl, ~a *m* метелик

мотиль, ~я *ч* *ент.* *larwa ż*

mylic / милити

mylic, ~ę, ~isz *ndk* 1) збиватися, плутати; 2) помилково вважати *когось* за іншого або *щось* за інше; 3) вводити в оману

милити, ~ю, ~иш *недок.* *namydlać*, *mydlić*

myśliwiec / мисливець

myśliwiec, ~a *m* винищувач

мисливець, ~я *ч* 1) *myśliwy*, *łowca*; 2) *перен.* *tropiciel*

naczynie / начиння

naczynie, ~a *n* 1) посудина *ж*; 2) судина *ж*

начиння, ~я *с* зб. *sprzęt m*

nagniatać / нагнітати

nagniatać, ~m, ~sz *ndk* легко натискати

нагнітати, ~ю, ~єш *недок.* *tlóczyć*

należność / належність

należność, ~i ż обов'язковий для
оплати платіж ч

належність, ~ості ж

1) właściwość, stosowność;

2) przynależność

paraść / напасть

paraść, ~i ż 1) напад ч, атака,
агресія; 2) нападки мн

напасть, ~i ж *bieda, klęska,*
utrapienie п

naprawiać / направляти

naprawiać, ~m, ~sz *ndk*

1) remontувати, лагодити;

2) удосконалювати, поліпшувати;

3) відшкодовувати заподіяне
комусь зло, збитки

направляти, ~ю, ~єш *недок.*

1) skierowywać; 2) nakierowywać;

3) nastawiać; 3) ostrzyć, wescować

narty / нарти

narty, **nart** *lm* лижі

нарти, **нарт** *mn* *sanie (do psych*
zaprzęgów lub do zaprzęgów
reniferów)

naszyjnik / нашийник

naszyjnik, ~a *m* намісто с, колье с

нашийник, ~а ч *smucz*

niedorzeczny / недоречний

niedorzeczny безглуздий,
абсурдний, позбавлений логіки

недоречний *nie na miejscu*

niewidomy / невідомий

niewidomy сліпий, незрячий

невідомий *nieznany*

nijaki / ніякий

nijaki 1) нічим не примітний;

2) *лінгв.* середній

(*про граматичний рід*)

ніякий *żaden*

nurt / нурт

nurt, ~u *m* течія ж

нурт, ~у ч *wir*

ołowiany / олов'яний

ołowiany 1) свинцевий; 2) темно-
сірий

олов'яний 1) сунowy;

2) *stębrnobiały*

order / ордер

order, ~u *m* орден

ордер, ~а ч 1) *nakaz*; 2) *archim.*

porządek

oskarżenie / оскарження

oskarżenie, ~а *n* 1) звинувачення;

2) *юр.* обвинувачення

оскарження, ~я с *zaskarżanie,*

wnoszenie apelacji

osobistość / особистість

osobistość, ~i ż видатна, впливова,
важлива особа

особистість, ~ості ж *osobowość,*
indywidualność

osowiały / осовілий

osowiały сумний, апатичний

осовілий *senny, ospały*

oświadczenie / ослідчення

oświadczenie, ~а *n* заява ж

освідчення, ~я с *wyznanie*

owoc / овоч

owoc, ~u *m* 1) фрукт; 2) *перен.* результат, наслідок якихось дій, зусиль

овоч, ~у *ч* warzywo *n*

ramiętliwy / пам'ятливий

ramiętliwy злопам'ятний

пам'ятливий 1) mający dobrą pamięć; 2) *розм.* pamiętny

ramiętnik / пам'ятник

ramiętnik, ~a *m* 1) щоденник; 2) вид альбому для вписування на згадку віршів, афоризмів; 3) *літ.* спогади *мн*

пам'ятник, ~а *ч* pomnik

papka / папка

papka, ~i *ż* кашка, місиво *с*

папка, ~и *ж* teczka

pensja / пенсія

pensja, ~i *ż* заробітна плата

пенсія, ~ї *ж* emerytura, renta

perukarz / перукар

perukarz, ~a *m* 1) ремісник, що виготовляє перуки; 2) *орн.* вид голуба з великим чубом

перукар, ~я *m* fryzjer

pieczywo / печиво

pieczywo, ~a *n* хлібобулочні вироби

печиво, ~а *с* herbatniki *лм*, kruche ciasteczka *лм*

plawny / плавний

plawny *спец.* 1) водоплавний; 2) *під.* плавучий

plawny płynny

rocisk / потиск

rocisk, ~u *m* снаряд

потиск, ~у *ч* uścisk

poddasze / піддашшя

poddasze, ~a *n* мансарда *ж*

піддашшя, ~я *с* 1) okap *m*; 2) daszek *m*; 3) *архит.* gzyms *m*

pogrzeb / погріб

pogrzeb, ~u *m* 1) похорон; 2) жалобний похід; 3) *перен.* кінець чогось

погріб, ~еба *ч* piwnica *ż*

połowa / половина

połowa, ~у *ż* половина

полова, ~и *ж* plewa

portfel / портфель

portfel, ~a *i* ~u *m* 1) гаманець; 2) *перен.* обсяг, комплект; 3) *ек.* сукупність векселів або цінних паперів, що належать фінансовій установі, підприємству тощо

портфель, ~я *ч* 1) teczka *ż*; 2) *перен.* teka *ż*

postępowy / поступовий

postępowy прогресивний

поступовий stopniowy

praska / праска

praska, ~i *ż* малий прес *ч*

праска, ~и *ж* żelazko *n*

pro wizja / провізія

pro wizja, ~i *ż* комісійні *мн*

провізія, ~ї *ж* *ż* prowiant *m*, żywność, wiktuały *лм*

próbka / пробка

próbka, ~i *ż* 1) зразок; 2) книж.

приклад

пробка, ~и ж *korek* *m*

przydzielać / приділяти

przydzielać, ~m, ~sz *недок.*

1) призначати, прикріплювати;

2) доручати; 3) відряджати,

направляти

приділяти, ~ю, ~єш *недок.*

poświęcać

przyjaźń / приязнь

przyjaźń, ~i *ż* дружба

приязнь, ~и ж *życzliwość*

przyrodni / природний

przyrodni рідний (*по батькові або матері*)

природний 1) *naturalny*;

2) *urodzony*

przystojny / пристойний

przystojny гарний, симпатичний

пристойний *przyzwoity*

ptasznik / пташник

ptasznik, ~a *m* зоол. павук-птахоїд

пташник, ~а ч 1) *drobiarz*;

2) *kurnik*

rozkazywać / розказувати

rozkazywać, ~ę, ~esz *ndk*

наказувати

розказувати, ~ю, ~єш *недок.*

opowiadać

rozmowny / розмовний

rozmowny говіркий, балакучий

розмовний 1) *potoczny*; 2)

dialogowy

rozprawiać / розправляти

rozprawiać, ~m, ~sz *ndk* книж.

говорити, дискутувати

розправляти, ~ю, ~єш *недок.*

rozprostowywać

rybolów / риболов

rybolów, ~a *m* *орн.* скопа ж

риболов, ~а ч *rybak, wędkarz*

rys / рис

rys, ~u *m* 1) *rysa* ж; 2) короткий

опис, анотація ж

рис, ~у ч *бот. ryż*

sielanka / селянка

sielanka, ~i *ż* ідилія

селянка, ~и ж *chłopka, kobieta*

wiejska;

silos / силос

silos, ~u *m* 1) силосна яма ж;

2) елеватор; 3) ємність, резервуар

для будівельних сипких матеріалів

силос, ~у ч *с.-г. kiszonka* *ż*

sinica / синиця

sinica, ~i *ż* 1) *бот. мн.* синьо-зелені

водорості; 2) *мед.* ціаноз ч, синюха,

синюшність

синиця, ~и ч *орн. sikora* *ż, sikorka* *ż*

siny / синій

siny синьо-фіолетовий, інколи із

сірим відтінком

синій *ciemnoniebieski, granatowy,*

szafirowy

skazać / сказати

skazać, ~ę, ~esz *dk* 1) засудити;
2) *перен.* приректи когось на щось
тяжке, неминуче
сказати, ~жу, ~жеш *док.*
powiedzieć
skażony / скажений
skażony 1) забруднений отруйними
речовинами; 2) *книж.* зіпсований,
пошкоджений, спотворений
скажений wściekły
sklep / склеп
sklep, ~u *m* магазин, крамниця *ж*
склеп, ~у *ч* grobowiec
słonina / солонина
słonina, ~у *ж* 1) сало *с*; 2) *розм.*
штучний каучук, який
використовують для підошви
солонина, ~и *ж* reklowina
solny / сольний
solny соляний
сольний solowy
sprawdzać / справджувати
sprawdzać, ~m, ~sz *ndk* перевіряти
справджувати, ~ю, ~єш *недок.* nie
zawodzić
strata / страта
strata, ~у *ж* збитки *мн*
страта, ~и *ж* egzekucja, stracenie *n*
stróżka / стружка
stróżka¹, ~i *ж* цівка, струмок *ч*
stróżka², ~i *ж* подрібнені шматки
дерева, з яких виробляють,
зокрема, деревинно-волокнисті
плити

стружка, ~и *ж* wiógu *lm*, opiłki *lm*
strzelba / стрільба
strzelba, ~у *ж* рушниця
стрільба, ~и *ж* strzelanie *n*
stwór / створ
stwór, ~u *i* ~a *m* дивна істота *с*,
чудовисько *с*
створ, ~у *ч* 1) sklepienie *n*;
2) usytuowanie na linii wzroku;
3) *мор.* oznakowany tor wodny;
4) *мор.* nabieżnik
sum / сум
sum, ~a *m* сом
сум, ~у *ч* smutek
szczyt / щит
szczyt, ~u *m* 1) вершина гори *ж*;
2) найвищий, найдавший пункт
чогось; 3) *книж.* вершина *ж*,
максимум; 4) саміт; 5) *архит.*
шпиль
щит, ~a *ч* 1) tarcza *ж*; 2) zasłona *ж*;
3) tablica *ж*; 4) *біол.* pancerz
szlak / шлак
szlak, ~u *m* 1) шлях, дорога *ж*;
2) туристичний маршрут; 3) *перен.*
життя *ж*, діяльність *ж*, спосіб
існування; 4) кайма *ж*, облямівка
ж; 5) *мисл.* слід
шлак, ~у *ч* *мет.* żużel, szlaka *ж*
ścisły / стислий
ścisły 1) щільний, густий; 2) *перен.*
тісний, близький; 3) точний;
4) суворий; 5) вузький, обмежений
невеликою кількістю людей

стислий 1) *zwięzły*; 2) *krótki*
śmietanka / сметанка
śmietanka, ~i ż 1) вершки *mn*;
2) *космет.* молочко для зняття
макіяжу *s*
сметанка, ~и ж *пестл. від*
сметана
światły / світлий
światły освічений, з широким
кругозором
світлий 1) *jasny*; 2) *przezroczysty*,
czysty; 3) *перен. pogodny*; 4) *перен.*
jasny, świetlany
świetlica / світлиця
świetlica, ~у ż клуб *ч*, гурток *ч*
світлиця, ~і ж *rokój m*
świstek, świstak / свисток
świstek, ~а m клаптик, шматочок
паперу
świstak, ~а m *zool* бабак
свисток, ~ка ч 1) *gwizdek*; 2) *świst*,
gwizd
świt / світ
świt, ~u m *книж.* 1) світанок;
2) *перен.* початок, зоря *ж*
світ, ~у ч *świat*
toczny / точний
toczny обертовий
точний 1) *dokładny*; 2) *punktualny*
tura / тура
tura, ~у ż 1) етап *ч*, раунд *ч*; 2) одна
з груп людей, що по чергово
виконує ту саму дію
тура, ~и ж *спорт. wieża*

twór / твір
twór, ~u m 1) жива істота *ж*,
створіння *с*; 2) утвір неживої
природи; 3) продукт творчості,
творіння *с*; 4) пухлина *ж*, наріст;
5) *ірон., зневажл.* політичне або
суспільне явище, що відзначається
певними, здебільшого
негативними рисами, утвір
твір, ~у ч 1) *utwór*;
2) *wpracowanie n*
udzielać / уділяти
udzielać, ~m, ~sz ndk давати,
надавати *щось*
уділяти, ~ю, ~єш *недок. wydzielać*
umysł / умисел
umysł, ~u m 1) розум; 2) голова *ж*
умисел, ~лу ч *zamiar, zamysł*,
intencja ż
ustęp / уступ
ustęp, ~u m 1) уривок, фрагмент;
2) *юр.* частина статті; 3) *заст.*
вбиральня *ж*, туалет
уступ, ~у ч *stopień*
wariować / варіювати
wariować, ~ę, ~esz ndk 1) ставати
психічно хворим; 2) шаленіти,
божеволіти; 3) пустувати,
бешкетувати
варіювати, ~ю, ~єш *недок.*
użozmaić
ważki / важкий
ważki вагомий, змістовний,
авторитетний
важкий *ciężki*

wąż / вуж

wąż, ~а *m* 1) зоол. змія *ж*; 2) шланг

вуж, ~а *ч* зоол. zaskoniec

wiązanka / в'язанка

wiązanka, ~і *ż* 1) букет квітів *ч*;

2) низка пісень, музичних творів схожого характеру; 3) розм. лайка на чиюсь адресу

в'язанка, ~и *ж* sznurek *m*, pęk *m*

więzy / в'язи

więzy, ~ów *lm* книж. 1) кайдани, пута; 2) зв'язки, стосунки між кимось; 3) те, що обмежує когонебудь, заважає комусь

в'язи, ~ів *mn* розм. kark *m*

wizerunek / візерунок

wizerunek, ~u *m* книж. 1) картина *ж*, малюнок, фотографія *ж*, зображення *с*; 2) перен. образ *ж*

візерунок, ~нка *ч* deseń, ozdoby wzór

wodnik / водник

wodnik, ~a *m* 1) водяник; 2) орн. пастушок; 3) ент. водяний павук; 4) астр. Водолій

водник, ~а *ч* pracownik żegluga

wódka / вудка

wódka, ~і *ż* горілка

вудка, ~ж wędka

wyborny / виборний

wyborny книж. чудовий, прекрасний, добірний

виборний 1) wyborczy; 2) obieralny; 3) z wyboru; 4) ~ий, ~ого *ч* deputowany

wyspa / віспа

wyspa, ~у *ż* острів *ч*

віспа, ~и *ж* ospra

wystawa, ~у *ż* 1) виставка *ж*; 2) вітрина *ж*

вистава, ~и *ж* przedstawienie *с*

wzwód / взвод

wzwód, ~u *m* ерекція *ж*

взвод, ~у *ч* військ. pluton

zakonnik / законник

zakonnik, ~a *m* чернець, монах

законник, ~а *ч* 1) prawnik, znawca praw; 2) rygorysta, formalista

zapasać / запасати

zapasać, ~m, ~sz *ndk*

перегодовувати

запасати, ~ю, ~єш *недок.* robić

zapasy

zapaśnik / запасник

zapaśnik, ~a *m* sport. борець

запасник, ~а *ч* 1) військ. rezerwista;

2) magazyn muzealny

zapowiedź / заповідь

zapowiedź, ~і *ż* 1) анонс *ч*, заява;

2) провіщення *с*, віщування *с*;

3) церк. оголошення в церкві про шлюб; оповідь

заповідь, ~і *ж* 1) рел. przykazanie *n*;

2) перен. nakaz *m*, przykazanie *n*

zasilać / засиляти

zasilać, ~m, ~sz *ndk* збільшувати

кількість чогось, поповнювати, постачати комусь, щось

засиляти, ~ю, ~єш *недок.* nawlekać

zasób / засіб

zasób, ~u *m* 1) ресурс; 2) копалини *mn*; 3) *перен.* наявність чогось, що нагромаджувалося протягом певного часу

засіб, ~обу *ч* *środek*

zastawa / застава

zastawa, ~у *ż* *книж.* столовий сервіз *ч*, набір столового приладдя *ч*

застава¹, ~и *ж* *zastaw* *m*

застава², ~и *ж* 1) *іст.* rogatka; 2) *військ.* czata, szpica; 3) *військ.* strażnica, placówka

zastęp / заступ

zastęp, ~u *m* загін

заступ, ~у *ч* rydel, szpadel

zawód / завод

zawód¹, ~u *m* професія *ж*, фах

zawód², ~u *m* *книж.* розчарування *с*

завод¹, ~у *ч* zakład, zakłady *lm*, fabryka *ż*

завод², ~у *ч* 1) sprężyna *ż*, mechanizm sprężynowy; 2) naciąg; 3) *друк.* ilość odbitek (egzemplarzy) wydrukowanych z jednego składu

ziemny / земний

ziemny земляний

земний ziemski

zręcznie / зручно

zręcznie przyst. 1) вправно, майстерно; 2) підступно, лукаво, хитро; 3) вдало, влучно, вправно

зручно присл. 1) wygodnie, dogodnie; 2) *у ролі прис.* [jest] wygodnie, dogodnie; 3) *у ролі прис.* wypad, przystoi

zręczny / зручний

zręczny 1) жвавий, проворний, спритний; 2) умілий, спритний; 3) умілий, вдалиий, кмітливий, влучний

зручний 1) wygodny, dogodny, poręczny; 2) dogodny, sprzyjający

związkowiec / зв'язківець

związkowiec, ~a *m* член профспілки

зв'язківець, ~я *ч* 1) łącznościowiec; pracownik łączności; 2) łącznikowy, łącznik

żyłetka / жилетка

żyłetka, ~i *ż* лезо (для гоління) *с*

жилетка, ~и *ж* kamizelka

ПОЕТИЧНІ ТЕКСТИ ДЛЯ ЧИТАННЯ

Tęcza

— A kto ciebie, śliczna tęczo,
Siedmiobarwny pasie,
Wymalował na tej chmurce
Jakby na atłasie?
— Słoneczko mnie malowało
Po deszczu, po burzy;
Pożyczyło sobie farby
Od tej polnej róży.
Pożyczyło sobie farby
Od kwiatów z ogroda;
Malowało tęczę na znak,
Że będzie pogoda!

(Maria Konopnicka)

Ogródek

W naszym ogródeczku
Są tam śliczne kwiaty:
Czerwone różyczki
I modre bławaty.
Po sto listków w róży,
A po pięć w bławacie;
Ułożę wiązanekę
I zaniosę tacie.
A tata się spyta:
— Gdzie te kwiaty rosna?
— W naszym ogródeczku,
Gdziem je siała wiosna.

(Maria Konopnicka)

Czarna Krowa

Czarna krowa w kropki bordo wędrowała drogą.
Z przodu miała wielką głowę, z tyłu miała ogon!
Przystanęła nad kałużą, pochyliła głowę –
Jedno oko miała żółte, drugie fioletowe!
Rozpostarła wielkie skrzydła (miała je na grzbiecie),
Pofrunęła między chmury, wrzeszcząc “ECIE PECIE!!!”
Z najwyższego czubka drzewa skakała na głowę,
Zlizywała prosto z nieba chmury waniliowe...
Tylko niech mi nikt nie mówi, że krowa nie lata,
Bo się wszystko może zdarzyć w samym środku lata!

(Natalia Usenko)

Landrynki

Stały sobie na ladzie, w osiedlowym sklepiu,
kolorowe landrynki w wielkim, szklanym słoiku.
I patrzyły tak sobie na świat zza ścian słoika,
wciąż zsuwały się na dół, bo na górze ktoś znikał.
Słoik duży miał otwór, którym gruby sklepikarz,
owocowe landrynki do torebek wciąż sypał.
Dziesięć deko ktoś prosił, nieraz nawet trzydzieści
– ile deko cukierków może w brzuchu się zmieścić?
Ale były tam również dwie landrynki sklezione,
które wcale nie chciały, aby je rozdzielono.
Więc różowa z błękitną się do siebie tuliły,
uciekając przed szuflą, na dno słoja trafiły.
Bardzo mocno za rączkę się ze sobą trzymały,
aż w olbrzymim słoiku tylko one zostały.
Spojrzał na nie sklepikarz, słów na półkę odłożył
i złączone landrynki szybko w usta swe włożył.
A słodziutkie landrynki, choć mu w buzi małały,
to się bardzo cieszyły, że w przyjaźni wytrwały.

(Hanna Niewiadomska)

Mucha

Z kąpieli każdy korzysta,
A mucha chciała być czysta.
W niedzielę kąpała się w smole,
A w poniedziałek w rosole,
We wtorek – w czerwonym winie,
A znowu w środę – w czerninie,
A potem w czwartek – w bigosie,
A w piątek – w tatarskim sosie,
W sobotę – w soku z moreli...
Co miała z takich kąpieli?
Co miała? Zmartwienie miała,
Bo z brudu lepi się cała,

A na myśl jej nie przychodzi,
Żeby wykapać się w wodzie.

(Jan Brzechwa)

Samochwała

Samochwała w kącie stała
I wciąż tak opowiadała:
“Zdolna jestem niesłychanie,
Najpiękniejsze mam ubranie,
Moja buzia tryska zdrowiem,
Jak coś powiem, to już powiem,
Jak odpowiem, to roztropnie,
W szkole mam najlepsze stopnie,

Śpiewam lepiej niż w operze,
Świetnie jeżdżę na rowerze,
Znakomicie muchy łapię,
Wiem, gdzie Wisła jest na mapie,
Jestem mądra, jestem zgrabna,
Wiotka, słodka i powabna,
A w dodatku, daję słowo,

Mam rodzinę wyjątkową:
Tato mój do pieca sięga,
Moja mama – taka tęga
Moja siostra – taka mała,
A ja jestem – samochwała!”
(*Jan Brzechwa*)

Żaba

Pewna żaba
Była słaba
Więc przychodzi do doktora
I powiada, że jest chora.
Doktor włożył okulary,
Bo już był cokolwiek stary,
Potem ją dokładnie zbadał,
No, i wreszcie tak powiada:
“Pani zanadto się poci,
Niech pani unika wilgoci,
Niech pani się czasem nie kapie,
Niech pani nie siada przy pompie,
Niech pani deszczu unika,
Niech pani nie pływa w strumykach,
Niech pani wody nie pija,
Niech pani kałuże omija,

Niech pani nie myje się z rana,
Niech pani, pani kochana,
Na siebie chucha i dmucha,
Bo pani musi być sucha!”
Wraca żaba od doktora,
Myśli sobie: “Jestem chora,
A doktora chora słucha,
Mam być sucha - będę sucha!”
Leczyła się żaba, leczyła,
Suszyła się długo, suszyła,
Aż wyschła tak, że po troszku
Została z niej garstka proszku.
A doktor drapie się w ucho:
“Nie uszło jej to na sucho!”
(*Jan Brzechwa*)

Ząbki

Wszyscy mamy ząbki w buzi, czy to mali czy to duzi.
Każdy ząbek chce z osobna czysto i pięknie wyglądać.
Bardzo chce być szczotkowany, pastą wypielegnowany.
Mleczne zęby wnet się smućą gdy słodczy jesz zbyt dużo,
Mogą wtedy zachorować i się brzydko prezentować.
Żeby ząbki były zdrowe, jedz warzywa i owoce,
Nie zapomnij też o mleku, bo ma wapń mały człowieku.

Czyść je po każdym posiłku, ty chłopczyku i dziewczynko,
Lub minimum razy dwa, pucujemy w ciągu dnia.
Rano zawsze i wieczorem, żeby były całe zdrowe.
Będą wtedy się cieszyły, pięknie w twojej buzi lśniły!

(Aneta Motyka)

Okulary

Biega, krzyczy pan Hilary:
“Gdzie są moje okulary?”
Szuka w spodniach i w surducie,
W prawym bucie, w lewym bucie.
Wszystko w szafach poprzewracał,
Maca szlafrok, palto maca.
“Skandal! - krzyczy - nie do wiary!
Ktoś mi ukradł okulary!”
Pod kanapą, na kanapie,
Wszędzie szuka, parska, sapie!
Szuka w piecu i w kominie,
W mysiej dziurze i w pianinie.
Już podłogę chce odrywać,
Już policję zaczął wzywać.
Nagle zerknął do lusterka...
Nie chce wierzyć... Znowu zerka.
Znalazł! Są! Okazało się,
Że je ma na własnym nosie.

(Julian Tuwim)

Abecadło

Abecadło z pieca spadło,
O ziemię się hukło,
Rozsypało się po kątach,
Strasznie się potłukło:
I – zgubiło kropeczkę,
H – złamało kładeczkę,
B – zbiło sobie brzuszki,
A – zwichnęło nóżki,
O – jak balon pękło,
aż się P przełękło.
T – daszek zgubiło,
L – do U wskoczyło,
S – się wyprostowało,
R – prawą nogę złamało,
W – stanęło do góry dnem
i udaje, że jest M.

(Julian Tuwim)

Mój przyjaciel ślimak

Ślimak oprócz ćmy i trzmieła
Nie miał wcale przyjaciela.
Świerszcz z nim przyjaźń zawrzeć
pragnął,
Lecz ze wstrętem mijał bagno.

Żuk pilnował swego nosa;
Przeszkadzała musze rosa,
Zaś stonoga najwyraźniej
Życ nie chciała z nim w przyjaźni.
Płakał ślimak, niczym dziecię:

Jak tu żyć na takim świecie?
Kret w dodatku, jak to krety,
Tak obrażał go, niestety:
– Ślimak śliski jest, jak olej.
Ślimakowi wody dolej,
A na Krecie, czy na Malcie
Będzie pełzał po asfalcie.
Słyszając takie słowa głupie,
Głębiej chował się w skorupie
I wyjawiał swoje credo:
Gdy się zejda bieda z biedą,
Jedna na to jest recepta:
Nie dać innym się rozdeptać.
Kiedyś ślimak stracił głowę
Przez trudności finansowe.
Dnia pewnego kaczka podła
Złośliwości swej dowiodła,
Piszząc po raz ósmy z rzędu
Taki donos do urzędu:
– Ślimak rusza się ospale;
Nie pracuje zgoła wcale.
Oprócz tego od dni trzystu,
Mimo obaw urbanistów
I zdziwienia niedowiarków,
Nosi własny dom na karku.
Dziwił urząd się skarbowy:
– Dom na karku? Nie ma mowy!
I za domek (ładne kwiatki...)
Też naliczył mu podatki.
Długo ślimak spłacał kwoty -
Za dzień każdy – dziesięć złotych.
Gdy z długami się uporał,
Wysłał listem taki morał:
List od ślimaczka

Nie mam zgoła nic do kaczek.
Podpisano:
Twój ślimaczek.
Czasem tylko – po kryjomu
I nie mówiąc nic nikomu
Śnił, że kiedyś – dla zaczepki
Ktoś go dotknie łebkiem lepkiem.
Przypuszczając, że to krety,
Krzyknie ślimak: – Gwałtu! Rety!
A to będzie paszcza pół-lwia
Dostojnego pana żółwia,
Który cały – oprócz miski
Jest podobnie, jak on, śliski.
Cała nawet kretów tłuszcza
Tego zgoła nie przypuszcza,
Czym być może dla ślimaka
Poufałość czyjaś taka,
Bo nikt nie wie, jak samotnym
Może stać się ślimak błotny.
Dnia pewnego – sam, jak zwykle,
Choć na żabach znał się nikle,
Chociaż pływał jeszcze słabo,
Zawarł wreszcie przyjaźń z żabą.
Od tej pory już nie płacze
Niezrównany nasz ślimaczek,
Lecz po prostu – tak to bywa -
Razem z żabą w stawie pływa
Z euforią absolutną.
Lecz, że w wierszu było smutno,
By uchronić się przed błędem,
Wiersz zakończę happy endem:
Kto zasiewa żniwo we łzach,
Ten w radości później pełza.

(Zygmunt Marek Miszczak)

Gąski

Wcześnie rano, ścieżką wąską,
spaceruje gąsior z gąską.
Uczą dzieci (od małego),
jak należy iść gęsiego.
Więc gromadka, jak po sznurku,
równo tupta po podwórku;
lecz z malcami krucha sprawa,
w głowie tylko im zabawa!
Pierwsza gąska wciąż dziwaczy,
twierdzi, że ma kuper kaczy,
a na widok ptasiej zbiórki,
już dostała gęsiej skórki.
Z tyłu, jej braciszek młody
szepcze – Ja się boję wody.
No to kłopot jest nie lada...
zwłaszcza, że dziś mocno pada.

Żyrafa

Długą ma szyję, łatki na ciele.
Listków akacji w dzień zjada wiele.
Nawet gdy śpi na nogach stoi,
bo dzikich zwierząt bardzo się boi.
Mieszka w Afryce, gdzie żyją lwy
co mają białe ogromne kły.
Jednak żyrafa mocnym kopnięciem
poradzi sobie z dzikim zwierzęciem.
Kto chce żyrafę spotkać już dziś
musi do zoo szybciotko iść.

(Kamila Bednarek)

Owoce

Staś arbuza lubi zjadać
zdrowy owoc, co tu gadać

Trzecia brudna jest w połowie,
bo brat włazi jej na głowę.
Czwarta gąska, ledwo człapie,
za nią siostra muchy łapie.
A najmłodsze, moi mili,
też nie traci ani chwili.
Koziołkuje, fika, bryka,
jakby chyba miała bzika.
Mamie nerwy już puszczają
– One nic mnie nie słuchają!
A ja uczyć chcę gromadę,
jak dać w życiu sobie radę.
Stojąc w deszczu, cała moknę.
A niech gęś to wszystko kopnie!

(Arkadiusz Łakomiak)

Tomek woli jadać śliwki
choć czasem robaczywki
– A ja wolę pomarańcze
gdy je zjadam pięknie tańczę
powiedziała wnet tancerka
a już na nią piłkarz zerka
ja tam lubię zjeść banana,
bo energii daje z rana
jabłka, gruszki i morele
też witamin mają wiele
małe, duże, kolorowe
pyszne wszystkie są i zdrowe,
a więc drodzy przyjaciele
kto owoców zjada wiele
zdrowy będzie i radosny,
od jesieni aż do wiosny.

(Kamila Bednarek)

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Karczmarszuk B. Wymowa polska z ćwiczeniami. – Lublin: Asocjacja Logopedic, 2012. 240 s.
2. Komornicka E. Uczymy się poprawnie mówić sz, ż, cz, dż. – Warszawa: Wydawnictwa szkolne i pedagogiczne, 1999. 108 s.
3. Komornicka E. Uczymy się poprawnie mówić ś, ź, ć, dź. – Warszawa: Wydawnictwa szkolne i pedagogiczne, 1999. 107 s.
4. Lipińska E. Nie ma róży bez kolców. Ćwiczenia ortograficzne dla cudzoziemców. – Kraków: Universitas, 2010. 240 s.
5. Polański E. Zasady pisowni i interpunkcji. – Warszawa: PWN, 2008. 160 s.
6. Skrzynecka G. Uczymy się poprawnie mówić l, ł, m, n, ń. – Warszawa: Wydawnictwa szkolne i pedagogiczne, 1998. 84 s.
7. Wiśniewska B. Uczymy się poprawnie mówić dz, dź, dż. – Warszawa: Wydawnictwa szkolne i pedagogiczne, 1998. 34 s.
8. Кононенко І., Співак О. Українсько-польський словник міжмовних омонімів і паронімів. – Київ: Вища школа, 2008. 343 с.

І. М. МИРОШНІЧЕНКО

**ПРАКТИЧНА ФОНЕТИКА
ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ
З ЕЛЕМЕНТАМИ ПРАВОПИСУ**

Авторська редакція

Підписано до друку 02.11.2019. Формат 60x84¹/₁₆.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум.-друк. арк. 3,61. Обл.-вид.арк. 3,91.
Тираж 100 прим. Зам. № 43.

ДП «Інформаційно-аналітичне агентство»
вул. Еспланадна 4–6, м. Київ, 01601, Україна
тел/факс 287-03-79, 289-77-62
E-mail: info@iaastat.kiev.ua